VOLTAIRE

MAHOMET PROFETUL

SAU

FANATISMUL

TRAGEDIE ÎN CINCI ACTE, ÎN VERSURI

1741

În româneşte de *Sergiu Dan*

Mahomet *este cea mai filosofică tragedie a lui Voltaire, în sensul că teza antireligioasă îi organizează acţiunea şi îi impune caracterele. Este prima încercare de psihologie religioasă în teatru tratată de pe poziţiile gândirii burgheze progresiste din secolul al XVIII-lea. Mahomet nu este un inspirat, unul din acei profeţi stăpâniţi de credinţa nezdruncinată că predică învăţătura divină; reprezentantul lui Allah pe* P*ământ este un politician ambiţios, de o viclenie pe măsura cruzimii sale; se serveşte de o nouă religie, conştient că înlocuieşte un şir de superstiţii cu un altul, numai pentru a izbuti în planurile sale de dominaţie. Alături de Mahomet, Voltaire a creat pe Séide, tipul discipolului fanatizat, entuziast, fără voinţă, criminal din îndemnul „profetului", dar regretându-şi crima. Numele lui a devenit substantiv comun, servind să indice pe neofiţii prea zeloşi, deveniţi instrumente oarbe în mâinile unor dominatori fără scrupule. Scena paricidului din actul al IV-lea, inspirată poate de* George Barnwell *al lui Lillo, nu este lipsită de intensitate tragică.*

După obiceiul său, Voltaire a semănat în această piesă şi alte idei sociale şi politice care îi erau scumpe: o tiradă, de pildă (1, 1), împotriva nobilimii ereditare, căreia îi opune meritul personal drept criteriu de preţuire, teză din arsenalul luptei de clasă împotriva feudalităţii; şi mai insistent autorul repetă concepţia eronată despre rolul personalităţilor în istorie (1,4 şi 11,6), după care este de ajuns ca în viata unui popor să apară o *voinţă dârză în serviciul unei inteligente lucide, pentru ca soarta acelui popor să se schimbe.*

Mahomet *rămâne însă un act de acuzaţie împotriva fanatismului religios, o demascare a înşelătoriei preoţilor în spiritul* Istoriei oracolelor *a lui Fontenelle. Este vorba în piesă de propagarea islamismului prin minciună, silă şi crimă; dar cine nu-şi dădea seama că demascarea se putea extinde şi asupra creştinismului?* Mahomet *se integra, astfel, celei mai susţinute campanii a lui Voltaire, cea împotriva superstiţiilor întreţinute interesat de preoţi şi „profeţi" pentru a le acoperi patimi ruşinoase, adesea crime. Tragedia aceasta continuă* Henriada şi *anunţă* Tratatul despre toleranţă din *1763.*

Iată de ce Mahomet *n-a putut fi jucat la Paris, ci la Lille, în aprilie 1741. Voltaire s-a deplasat special de la Cirey în metropola Flandrei pentru a asista la premieră. Bucurându-se de mare succes în provincie, piesa a fost montată în anul următor şi la Paris (august 1742). Publicarea a Intârziat din causa cenzurii, speriată de culorile În care era înfăţişat un promotor de religie. Dar Voltaire nu se intimida În faţa opreliştilor: printr-una din piruetele lui obişnuite, găseşte soluţia şi dedică tragedia însuşi papei Benedict al XIV-lea, asigurându-l că n-a denunţat decât o*

„sectă barbară” prin „la satira della crudeltâ e degli errori d'un falso profeta”. Papa cade în cursă şi acceptă dedicaţia, trimiţând În schimb „Vapostolica benedizione” celui mai aprig şi mai bine înarmat luptător anticatolic din Franţa. Fulgerele arhiepiscopiei pariziene deveniră astfel ineficace şi tragedia apăru în 1745 în Franţa, cu privilegiu în regulă. Un editor olandez o publicase cu doi ani mai înainte, la Amsterdam, dar exemplarele fuseseră interzise în patria autorului. Această tragedie a fost pentru prima oară tradusă în româneste de Ion Heliade Rădulescu sub titlul Fanatismul sau Mahomet Proorocul *şi tipărită în 1831 în tipografia lui. Traducerea a constituit una din căile de pătrundere la noi a ideologiei iluminismului francez.*

PERSOANELE

MAHOMET

ZOPIRE, şeicul sau şeriful din Mecca

OMAR, împuternicitul lui Mahomet

SÉIDE

PALMIRA /sclavi ai lui Mahomet

PHANOR, sfetnic din divanul oraşului Mecca

OSTAŞI DIN MECCA

OSTAŞI MUSULMANI

Acţiunea se petrece la Mecca

ACTUL ÎNTÂI

SCENA I

Zopire, Phanor

ZOPIRE

Eu? Să-mi plec ochii-n faţa unor minuni ce-nşală?
Să laud pe fanatic şi mincinoasa-i fală?
În Mecca să-i cânt slava când eu l-am surghiunit?
Nu! Dar Zopire să fie de zei crunt pedepsit
De vei vedea tu mâna lui fără de prihană
Că mângâie răscoala, cu faţa ei vicleană!

PHANOR

Ni-i dragă părinteasca ta râvnă arzătoare,
Tu, sfânt, ce-n Ismael eşti peste divan mai mare,
Dar jalnică ţi-e râvna şi, oricât de hotărâtă,
Pe Mahomet nu-l moaie, mai rău îl întărâtă.
Puteai odinioară nelegiuirea lui
Cu-a legii sfântă spadă în voie s-o răpui
Şi-n încleştarea luptei să-năbuşi sub călcâi
Scânteia răzvrătirii când s-a aprins întâi.
Ăst Mahomet în ochii-ţi nu s-arăta grozav:
Un neştiut de nimeni uneltitor mârşav.
Azi domn e; stăpânirea-i şi-ntâiule rădăcina,
E-nşelător la Mecca, profet e la Medina.
Făcu treizeci de neamuri să creadă-a lui scriptură
Cu fărdelegi pe care noi le privim cu ură
Ce zic? Chiar în cetate, aici, să află-o ceată
De-otrava ereziei atât de îmbătată,
Încât se-nchină numai la vraja-i mincinoasă,
Imprâştie răscoala şi legea-i nemiloasă,
Oştirea el şi-o cheamă crezând că-un zeu cumplit
Îl mână şi îl face mereu nebiruit.
Locuitorii noştri legaţi sunt toţi de tine,
Dar sfatul bun e oare urmat cum se cuvine?

Un dor de nou şi teama şi râvna-nşelătoare
În Mecca-nspăimântată adus-au întristare.
Ştiut-ai numai bine ăstui norod a-i face
Iar el mai strigă-ntruna la tatăl său, vrând pace!

ZOPIRE

Cu trădătorul pace!
Ah, neam fără dârzie,
Nimic bun nu te-aşteaptă, doar crâncena robie!
Hai, În alai purtaţi-l şi în genunchi slujiţi
Pe idolul sub care voi toţi veţi fi striviţi!
Eu îi păstrez o ură, mişelului, adâncă;
În inima mea rana mai sângerează încă.
El Însuşi e-mpotrivă-mi pornit din cale-afară,
Pe soaţa-mi şi copiii crunt îi făcu să piară,
Iar eu prăpăd năprasnic în tabăra-i făcui:
Cinstită-mi fu răsplata, pierind chiar fiul lui.
E între noi aprinsă o ură-nverşunată
Pe care n-o va stinge nici timpul vreodată.

PHANOR

Să nu stingi torţa urii, dar ţine-o sub obroc;
S-aduci jertfă mulţimii al sufletului foc.
Când Mahomet va arde aceste locuri, oare
Sărmanele-ţi odrasle afla-vor răzbunare?
Copii şi frate, soaţă, pe toţi tu i-ai pierdut,
Vezi să nu pierzi şi ţara: ea casă ţi-e şi scut.

ZOPIRE

Se pierde ţara numai când este şovăire.

PHANOR

Pieirea-i câteodată din prea mare-ndârjire.

ZOPIRE

Pierim, dacă-i nevoie...

PHANOR

Ah! tristă vitejie,
Să te Îneci în clipa când ţărmul te îmbie!
Chiar Dumnezeu, vezi bine, ţi-a pus în mâini un leac
Ăstui tiran al lumii să-i poţi veni de hac.

Palmira cea frumoasă, în tabâra-i robită,
Ce-a fost de tine însuţi prin luptă grea răpită,
Un înger pare, -al păcii, lin coborât la noi.
În Mahomet ea poate al furiei şuvoi
Să-l potolească-ndată; o altă cale nu-i.
Prin crainici ne-a cerut-o, chiar din porunca lui.

ZOPIRE

Vrei tu pe mâini barbare ea să ajungă iară?
Vrei tu să vezi o scumpă şi nobilă comoară
Că-ncape iar pe mâna ce ştie doar răpune?
Cum? Azi când ne aduce război şi-nşelăciune,
Când braţu-i pustieşte şi-nlănţuie pământul,
Făptura ei cea dulce, momindu-i simţământul,
Hatârul să-l cerşească de la un pehlivan
Plătind cu frumuseţea-i o poftă de tiran!
Nu că-B ajuns la capăt şi anii greu m-apasă,
Iar Mahomet îmi iscă o pizmă ruşinoasă,
Căci inima-ntristată cu simţuri împietrite
Nu mai cunoaşte focul dorinţelor smintite,
Dar, fie că făpturii născute să ne placă
În temeneli dorinţa, fără să vrem, se pleacă,
Sau că din ziua-n care copiii mi-i luară
Încerc să-mprăştii noaptea care mă împresoară
Nu ştiu ce mă atrage spre fata necăjită
Şi-amarnic gol îmi umple în inima uimită.
Din slăbiciune-ori poate din dreaptă judecată
Nu pot decât cu groază s-o văd încătuşată
În mâna unui monstru, făptaş al rătăcirii.
Aş vrea s-o văd supusă din voia ei pornirii
De-a îndrăgi în taină azilul ce i-am dat.
Aş vrea ca, simţitoare, cu sufletul mişcat
De-a mele binefaceri cu care-o copleşesc,
Pe Mahomet urască-l atât cât îl urăsc.
Acum vrea să-mi vorbească sub bolţile sfinţite,
Aici, unde ni-s zeii şi-altarele slăvite;
Ea vine şi-a ei frunte cu nentinate cute,

Roşindu-se, vesteşte a inimii virtute.

SCENA II

Zopire, Palmira

ZOPIRE

Făptură-ncântătoare, a bătăliei soartă
Ce bătrâneţii mele miloasă grijă poartă
Mi te-a trimis. Nu eşti în barbare mâini robită,
Cu mine toţi se-nchină la jalnica-ţi ursită,
La mândra-ţi frumuseţe, a noastră mângâiere.
Dacă-mi rămâne încă o urmă de putere
Voi împlini a tale dorinţe. Ci, haide, zi-le!
Şi zilele-mi din urmă vor fi ferice zile.

PALMIRA

De două luni, stăpâne, sub legea ta-s captivă,
Dar iert a mea durere; fu soarta milostivă.
Mărinimoasa-ţi mână blând lacrimile-mi şterse
Ce osândise cerul ca ochii mei să verse.
Mă-ndeamnă vorba-ţi bună să îndrăznesc rostirea
Şi-ţi spun: doar de la tine mi-aştept eu fericirea.
Să-mi frângi aceste lanţuri, el, Mahomet, îţi cere
Şi la a lui dorinţă adaug a mea vrere.
Dea Domnul s-asculţi glasul, iar eu să-i pot da veste
Că, după cer şi dânsul, Zopire părinte-mi este!

ZOPIRE

La Mahomet ţi-e gândul, plângi dup-a lui robie,
După deşertul groaznic şi-a taberei urgie,
În prada tulburării şi rătăcind cu şatra!

PALMIRA

Unde te trage dorul acolo ţi-este vatra.
E Mahomet acela care-a făcut să-ngâne
întâia mea simţire, iar ale lui cadâne
M-au îndrumat, copilă, cu sfatul lor cuminte;
Haremul lor e-un templu în care-aceste sfinte
Înalţă către ceruri sfioasele lor mâini

Slăvite de întâiul stăpân între stăpâni.
O zi nenorocită, vai, fu singura zi
Când soarta bătăliei dureri mari le urzi.
Stăpâne, fie-ţi milă de-un suflet chinuit
Rămas pe-acele locuri de care-i despărţit!

ZOPIRE

îţi înţeleg, Palmira, nădejdea mângâioasă:
Să-i fi-ntr-o zi acestui stăpân semeţ mireasă.

PALMIRA

Mă uit la el smerită, cu suflet tremurat,
În Mahomet văd numai un zeu încrâncenat;
Nici nu gândesc la astfel de-mpărătească nuntă:
Atâta strălucire o roabă nu înfruntă.

ZOPIRE

Ah, chiar de-ai fi oricine, poate că nu-i născut
Să-ţi fie soţ acesta, nicicum stăpân temut;
Tu pari din seminţia făcută să dea legi
Arabului ce calcă trufaş la rând cu regi.

PALMIRA

Noi nu ştim ce înseamnă a naşterii trufie,
N-avem părinţi, nici ţară, robi din copilărie;
La fel în lanţ cu toţii robia ne-o-ndrăgim,
Ne e străină lumea, pe Domnul doar slujim.

ZOPIRE

Străină-ţi este lumea! Şi vrei să fii uitată?
Cum? Pe-un stăpân slujindu-l, nu-ţi este nimeni tată?
Fără copii şi singur în ăst loc al tristeţii
Vedeam în tine-un reazăm în anii bătrâneţii,
Şi grija mea de-a-ţi face o soartă mai senină
Pe-a mea ar fi-ndulcit-o, de-amar de ani haină...
Dar te scârbeşte ţara şi legea-ţi pare rea!

PALMIRA

A ta să fiu, stăpâne? Cum?
Nu-s nici eu a mea!
Tu ai fost bun cu mine, n-am să te uit vreodată,
Dar Mahomet e-acolo ce-mi ţine loc de tată.

ZOPIRE

Ce tată! Zei din ceruri! Ăst monstru-amăgitor!

PALMIRA

În el atâtea neamuri văd pe profetul lor
Trimis să tălmăcească pe Dumnezeu în lume,
Şi tu îi dai, stăpâne, neauzite nume!

ZOPIRE

Bieţi muritori cu ochii-n ciudată-ntunecare!
Se leapădă de mine ca să-nalţe-altare
Tâlharului ferice cruţat de-al meu judeţ
Ce-abia scăpat de caznă s-aşază-n tron măreţ.

PALMIRA

Mă înspăimânţi, stăpâne! Nicicând mai înainte
N-am auzit de-aceste năprasnice cuvinte.
Mărturisesc acuma că-n suflet o pornire
Pe tine te-nălţase la dreaptă stăpânire,
Dar când pe-ocrotitoru-mi l-acoperi de ocară,
Nu simt pornirea blândă, ci groaza mă-nfioară.

ZOPIRE

Credinţă mincinoasă!
Canoanele-ţi barbare
Smulg omenirii inimi, cele mai simţitoare!
Eresurile tale sunt jalnice, copilă,
Şi-n ciuda vrerii mele mă faci să-ţi plâng de milă!

PALMIRA

Şi nu mă laşi, stăpâne?

ZOPIRE

Nu, grija-mi nu te lasă
Tiranului ce-nşală o inimă duioasă,
Mai scumpă-mi eşti acuma de când stau să te-ascult
Şi îl urăsc de-aceea pe Mahomet mai mult.

SCENA III

Zopire, Palmira, Phanor

ZOPIRE

Phanor, aduci vreo veste?

PHANOR

La porţile păzite
De unde vezi Moadul cu lanuri înverzite
Omar sosi acum chiar.

ZOPIRE

Cum? Crâncenul Omar
Pe care îl înhamă păcatul la-l său car,
Care-a-nfruntat tiranul ani mulţi, vrând piept să-i ţină,
Tiran căruia astăzi el însuşi se închină,
El, ce ştiuse ţara s-o apere destoinic?

PHANOR

Poate-o iubeşte încă.
Acest fălos războinic
Nu ne-a părut prea crâncen venind spre noi senin
Cu paloşu-ntr-o mână şi-o creangă de măslin.
Înfăţişând zălogul de paşnică solie
Vorbi, cerând şi dânsul un om zălog să-i fie.
E şi Séide.

PALMIRA

O, Doamne, ce milostivă soartă!
Séide?

PHANOR

Omar soseşte. Paşii spre noi îl poartă.

ZOPIRE

Să-l auzim! Hai, du-te, Palmira.
Noapte bună!

(Palmira iese.)

În ochii mei s-apară!
Ce va-ndrăzni să-mi spună?
O, zei ai ţării mele, care de mii de ani
Copiii lui Ismael ferit-aţi de duşmani!
Tu, soare, torţă sfântă, ce-n calea ta senină
Întruchipezi toţi zeii şi-mparţi a lor lumină,
La dreapta mea dârzie te-apleacă milostivă
Ca strâmbătăţii veşnic să-i pot sta împotrivă!

SCENA IV

Zopire, Omar, Phanor

ZOPIRE

Ei, iată-te în ţara din care ai plecat
Cu şase ani în urmă, când braţul nenfricat
O apăra, iar mintea-ţi clocea un gând trădalnic,
Vuiesc aceste ziduri de-al tău trecut năvalnic...
Cel ce-a fugit de zeii şi legea dinainte
Şi e prigonitorul cetăţii noastre sfinte
Să-mi pângărească pragul cum oare a-ndrăznit?
Slujindu-l pe tâlharul ce trebuia stârpit,
Ce caţi la mine? Spune!

OMAR

Vin să-ţi aduc iertarea.
Profetul, cărui Domnul i-a luminat cărarea,
Necazurilor tale de-o viaţă-ndelungată
Şi bătrâneţii tale prea milostiv s-arată.
El, nenfricarea-ţi mândră vrând să o preţuiască
O mână îţi întinde ce-ar şti să te strivească.
Eu vin ca sol al păcii pe care ţi-o propune.

ZOPIRE

Cum! Răzvrătitul josnic mai îndrăzneşte-a spune
Că-mi dăruieşte pacea în loc să-mi ceară mila?
Voi, zei, îngădui-veţi ca Mahomet, cu sila,
Să ne răpească pacea sau să ne-o dea când vrea?
Iar tu ce vii cu vrerea trădării-n faţa mea
Nu simţi roşind obrazul slujind aşa stăpân?
Nu l-ai văzut pe vremuri trăind calic, ceapcân
Şi căţărat în coada celor din urmă semeni?
Cu faima lui de astăzi e greu să-l mai asemeni!

OMAR

Deprins cu slava cărei nu-i vezi nimicnicia,
Îi cântăreşti pe oameni şi judeci vrednicia
După măriri pe care norocul ţi le-a dat.
Biet om fălos, nevolnic, tu Încă n-ai aflat

Că-n ochii celui veşnic la fel sunt pieritoare
Gângania ce-n iarnă s-ascunde târâtoare
Ca şi semeţul vultur plutind pe cer ca norii?
Din orice neam s-ar trage la fel sunt muritorii
Şi nu-i decât virtutea În cinuri să-i despartă.
Aleşi sunt pe sprânceană cei îndrăgiţi de soartă
Ce-s totul doar printr-înşii, nu prin străbunii lor.
Astfel de om îmi este stăpân ocrotitor,
Doar el în lumea toată s-a-nvrednicit să fie.
Toţi oamenii la legea-i vor trebui să vie
Şi pilda mea slujească până-n viitorime.

ZOPIRE

Te ştiu, Omar! Zădarnic hârşita-ţi agerime
Cu sârg întinde-aicea frumoasele-i momeli,
Zădarnic pe aiurea ai izbutit să-nşeli.
Cel cui se-nchină-ai voştri stârneşte-al meu dispreţ!
Goneşte-nşelăciunea şi cată mai isteţ
Să afli ce-i profetul la care tu te pleci;
În Mahomet vezi omul şi vezi pe ce poteci
Vrei să ţi-l urci în ceruri strigoiul tău slăvit,
Înflăcărat sau mârşav ai fost.
De-ajuns! mai bine
Tu mintea ţi-o trezeşte şi judecă-l cu mine!
Îţi vei vedea stăpânul, mojicul cămilar,
La-ntâia lui nevastă, neobrăzat coţcar,
Momind cu caraghioasa ispită-amăgitoare
Credinţa unei gloate prea lesne-ncrezătoare;
Cum l-am adus aicea-n genunchi pe răzvrătit
Şi cum bătrânii noştri-n divan l-au surghiunit:
Pedeapsă-i prea uşoară la crunta-i mişelie
Cu Fatma, tot prin peşteri, pe-ascuns fugi-n pustie.
Şi-acolo-nvăţăceii goniţi de prin cetăti
Căzniţi În lanţuri grele, stând în singurătăţi,
Plimbându-şi nebunia ce-i zic dumnezeiască
Împrăştiau veninul Medina s-otrăvească.
Chiar tu atunci, tu însuţi, cu multă judecată

Ai vrut să seci izvorul de-otravă blestemată
Mai fericit atuncea, mai drept şi mai viteaz
Tu ai izbit tiranul al cărui sclav eşti azi.
Dacă-i profet, cum oare-ndrăzneai să-l pedepseşti?
Amăgitor de este, cutezi tu să-l slujeşti?

OMAR

A-l pedepsi voit-am când, orbi, nu am văzut
Un om atât de mare în el, dintru-nceput.
Când mi-am dat seama însă că Mahomet e-n stare
Să schimbe lumea toată-aşternută la picioare
Când luminat de dânsul, cu flăcările sale,
Văzut-am cum se-nalţă În nesfârşita-i cale,
Cutezător În toate şi minunat mereu
Cum dă osândă aspră, cum iartă ca un zeu,
Eu viaţa mi-am legat-o de lucitoarea-i stea.
A răsplătit cu tronuri şi-altare truda mea!
Am fost, fac mărturie, un orb la fel cu tine
Zopire, deschide-ţi ochii şi schimbă-te ca mine.
Şi nu-ţi mai face fală din râvna ta trufaşă
Nici din prigoana-ţi crudă, atât de pătimaşă
Din fraţii morţi cu geamăt, din Domnul pângărit,
Cazi în genunchi În faţa celui ce-ai asuprit,
Sărută mâna-n care e trăsnetul cel sfânt!
Tu vezi că după el sunt întâiul pe Pământ?
Dar locul ce-ţi rămâne-i destul de bunişor
Ca să-ncovoi spinarea sub nou stăpânitor.
Vezi tu ce-am fost odată şi ce-am ajuns noi doi!
Norodul orb, nevolnic, născut e pentru noi,
Cei mari; în noi să creadă, să se supună nouă
Domnia, de ţi-e teamă, vom face-o pe din două.
La măreţii te-nfruptă în loc să fugi de ele
Şi-nvaţă să vâri groaza-n noroadele mişele!

ZOPIRE

Pe Mahomet, pe tine, pe cei de-a voastră teapă
încerc, Omar, ca groaza să-i facă să priceapă.
Tu vrei ca eu, şeriful, trădând mârşav divanul

Să laud răzvrătitul, să-ncoronez vicleanul!
E drept că-nşelătorul a dovedit că ştie
Cu bărbăţie multă prevăzător să fie.
Cunosc, la fel cu tine, şi darurile-i toate;
De-ar fi avut virtute, erou ar fi fost, poate!
Dar e, Omar, eroul un trădător cumplit
Şi-i dintre toţi tiranii cel mai nelegiuit.
Nu mai vesti aicea minciuna îndurării
Când marea-i meşterie e cea a răzbunării,
În focul bătăliei făcu ursita rea
Ca fiul lui să piară ucis de mâna mea.
Pe fiu străpunse braţul, vrând să-l răpun pe tată,
Mânia lui e cruntă ca ura-mi ne-mpăcată.
În Mecca va intra doar strivindu-mă pe mine.
Căci pe cei răi să-i ierte cel drept nu se cuvine.

OMAR

Ei bine, ca dovadă că Mahomet te iartă,
Ca să-l urmezi puterea cu tine vrea s-o-mpartă.
Comorile prădate la regii-nvinşi tu ia-le
Şi dăruie-le toate la triburile tale.
Plătim pentru Palmira, pe pace, cât pofteşti!
Al tău e-avutul nostru.

ZOPIRE

Crezi că m-ademeneşti
Cerând să-mi vând ruşinea, precupeţind o pace
Pe mari comori ce-s strânse cu josnice mijloace?
Sub legea lui Palmira vrei iarăşi să se pună?
Prea este virtuoasă ca lui să se supună!
Eu vreau s-o smulg acelor mişei asupritori
Răsturnători de lege, de datini stricători!

OMAR

Ca nempăcatul jude în jilţu-i cocoţat
Vorbeşti, vrând parcă spaima s-o vâri în vinovat.
Ca dregător gândeşte şi vorba ţi-o alege
Grăind cum se cuvine cu solul unui rege!

ZOPIRE

Cine-l făcu şi rege? I-a pus coroana, cine?

OMAR

Izbânda! Şi-a ta frunte la slava-i să se-nchine!
La faima lui temută de şoim cuceritor
Vrea nume nou să lege de pacificator.
La Salbar, pe ţărmuri, oştirea-i a-nceput
Cetatea s-o-mpresoare, în care m-am născut.
Să-mpiedicăm, e vremea, a sângelui ţâşnire!
Vrea Mahomet să aibă cu tine o-ntâlnire.

ZOPIRE

El? Mahomet?

OMAR

El însuşi...
Te roagă...

ZOPIRE

Trădătorul!
Pe-aceste locuri sfinte de-aş fi stăpânitorul
Te-aş pedepsi îndată în loc de alt răspuns.

OMAR

Te plâng cu-a ta virtute şi chipul ei ascuns!
Dar pentru că un josnic divan cu tine-mparte
A cârmuirii cinste cu folosinţi deşarte,
Domnind cu tine-alături, alerg la-nfăţişare.

ZOPIRE

Eu te urmez: vedea-vom cui dau ei ascultare.
Eu am să-mi apăr legea şi zeii mei şi ţara,
Tu glasul ţi-l Inalţă-mpotrivă-mi cu ocara
Acelui zeu ce spaima în lume-o vrea stăpână,
Pe care îl vesteşte-un tâlhar cu spada-n mână.

(Lui Phanor.)

Phanor, tu mă ajută să-nfrâng pe un mişel!
A-l îndura aicea înseamnă-a fi ca el.
Să doborâm trufia acestui zurbagiu!
Gătiţi-i cazn[ă] crudă sau mie un sicriu!
Mă duc, şi dacă sprijin găsi-voi în divan,
Voi mântui şi ţara şi lumea de-un tiran!

ACTUL AL DOILEA

SCENA I

Séide, Palmira

PALMIRA

În temniţa mea tristă un zeu te-a îndrumat?
Sfârşite-s orice chinuri? Eşti tu cu-adevărat?

SÉIDE

Palmira, vraja vieţii şi-a suferinţei mele,
Iubită pentru care am plâns cu lacrimi grele
Din ziua-nsângerată când un vrăjmaş barbar
în taberele noastre de lângă Salbar
Veni să mi te smulgă din braţe-nsângerate,
Şi când, căzut departe pe trupuri sfârtecate,
Neauzit de nimeni prin râpe şi ponoare,
Strigat-am moartea, surdă la jalnica-mi chemare.
Simţeam cum se deschide-o prăpastie cumplită
Ştiindu-te, Palmira, că eşti primejduită!
Înflăcărarea, teama şi chinul nerăbdării
Găseau că ziua vine prea-ncet, a răzbunării!
O, cum grăbeam asaltul întruna amânat,
Ceas de măcel în care, de sânge îmbătat,
Voiam cu a mea mână să ard hâda cetate,
Unde Palmira-şi plânge pierduta libertate!
Când Mahomet, pe urmă, ţintind la ţeluri sfinte,
Prea mari să le pătrundă orice sărmană minte,
Făcu pe-Omar să intre-n al robilor bârlog,
Am alergat Încoace. Ceruseră-un zălog.
Mă-nfăţişez Îndată. S-au încrezut în mine
Şi-acum voi sta-n robie sau voi muri cu tine!

PALMIRA

Séide, mai înainte ca-n trista închisoare,
Tu, deznădejdii mele s-aduci o alinare,
I-am spus, îngenuncheată, celui ce m-a răpit:
„În suflet vezi-mi dorul ce arde tăinuit;

În tabără mi-e viaţa, de unde-n vălmăşag
M-ai despărţit de tot ce-n lume mi-este drag.”
Picioarele cu lacrimi i le-am udat, smerită;
Şi-acum de-mpotrivirea-i mi-e mintea îngrozită.
Pe ochi mi se lăsase un văl întunecat
Şi-n inima în care zvâcnirea a-ngheţat
Nici umbră de nădejde nu s-a milostivit.
Sfârşite erau toate, Séide, când te-ai ivit.

SÉIDE

Şi unde-i muritorul ce stându-ţi dârz în cale
Nesimţitor s-arată la gemetele tale?

PALMIRA

Este Zopire. El pare mişcat de-a mea durere,
Dar nemilos îmi spune că din a lui putere
Şi din aceste locuri nu-i nimeni să mă scape.

SÉIDE

Acest barbar se-nşală. E Mahomet aproape,
Stăpânul meu cel falnic şi-Omar nebiruitul
Şi-s eu aici. (Tu iartă-l, Palmira, pe iubitul
Ce legănat de visuri şi de nădejdi semeţe
Cutează să s-aşeze după slăvite feţe!
Noi sfărârâma-vom lanţul, zdrobind asupritorul,
Şi lacrimilor tale le vom seca izvorul,
Iar dumnezeul nostru, domn al lui Mahomet,
Ocrotitor al oastei ce jură pe profet,
Domn ale cărui steaguri le-am dus cu mâini viteze,
Domn care la Medina sfărmat-a metereze,
Va dobori şi Mecca, să-i cadă la picioare.
Omar e în cetate şi nicio tulburare
Sau spaimă nu cuprinde pe nimeni în popor
Cum la vrăjmaşi stârneşte vrăjmaşu-nvingător:
De Mahomet trimis e aici c-un mare ţel.

PALMIRA

Lui Mahomet i-s dragă, din lanţ mă scoate el,
Unind a noastre inimi ce-i stau lui la picioare...
Dar el este departe, iar noi suntem în fiare!

SCENA II

Palmira, Seide, Omar

OMAR

Cad lanţurile voastre când cerul porunceşte!
Păstraţi-vă nădejdea căci Mahomet soseşte!

SÉIDE

El?

PALMIRA

Însuşi preaslăvitul?

OMAR

Divanul adunat Pe Mahomet prin mine acum l-a ascultat:
„Profetul ce-i de Domnul războaielor ales
Dintr-ale voastre ziduri – le-am spus – el a purces.
Stăpân îl ştiu şi regii smeriţi ce i se-nchină,
Iar în cetatea voastră voi nu-l lăsaţi să vină!
El vine cu robia, au vine cu pieirea?
Vrând legea să vă-nveţe, v-aduce ocrotirea!
În inimile voastre-i puterea lui întreagă!”
Văzui judecătorii că vor să mă-nţeleagă.
Chiar zdruncinaţi par unii; numai Zopire s-arată
Nenduplecat, cu teamă de-a minţii judecată,
Vrând la norod să meargă să-şi cate-n el temei;
Sunt strânşi cu toţii-acolo, alerg, vin printre ei,
Îi înspăimânt cu vorba, îi rog, jucându-mi soarta,
Lui Mahomet îndată cer să-i deschidă poarta,
Întors, după surghiunul de cincisprezece ani,
El intră-având alături pe mândrii căpitani
Ali, Ammon, Hercide şi-o ceată mai aleasă;
În calea lui mulţimea se-nghesuie să iasă:
Cu drag se uită unii, ceilalţi ca la duşman,
Erou în el văd unii, iar alţii un tiran;
Când unul strânge pumnii şi-l blestemă scârbit,
Un altul îi sărută picioarele, căit.
Noi îi vorbeam din suflet mulţimii frământate
De Dumnezeu, de pace, de sfânta libertate.

Pierdut, Zopire cu ceata-i de-uneltitori înjură
Şi în zadar îşi varsă neputincioasa ură;
În hărmălaia asta, doar Mahomet, senin,
Ca un stăpân s-arată, cu creanga de măslin.
E întreruptă lupta! Profetul, iată-l, vine!

SCENA III

Mahomet, Omar, Ali, Hercide, Séide, Palmira, oşteni

MAHOMET

Stâlpi ai puterii mele, care-aţi crezut în mine,
Morad, Ammon, Hercide şi-Ali, întâiu-n lume,
L-acest norod vă-ntoarceţi, vestiţi-i al meu nume.
Făgăduiţi de toate, ameninţaţi mereu,
Domnească pretutindeni doar adevărul meu!
Pe Dumnezeu slăvească-l, dar mai ales să-l teamă.
Cum? Tu, Séide? Vii singur când nimeni nu te cheamă?

SÉIDE

O, rege-al meu! Chiar Domnul care te luminează
Mi-a mers nainte-n cale cu luminoasa-i rază.
Să-mi dau viaţa-s gata, să fac tot ce mi-e dat,
Fără s-aştept porunca.

MAHOMET

De ce n-ai aşteptat?
Cei cu prea multă râvnă nu mă slujesc prea bine:
Eu îl ascult pe Domnul, tu să m-asculţi pe mine!

PALMIRA

Azi, nerăbdarea-i, Doamne, iertată rog să fie!
Crescuţi pe lângă tine din frageda pruncie
De-un dor a noastre inimi se simt însufleţite.
Vai, jalnicele-mi zile sunt prea năpăstuite!
Am lâncezit în lanţuri departe de Medina
Şi-acum, când printre lacrimi întrezăresc lumina,
Vei otrăvi tu clipa frumoasă ce-o trăiesc?

MAHOMET

Îmi e de-ajuns, Palmira!

În inimă-ţi citesc.
Să nu priveşti vreun lucru cu teamă sau mirare;
Te du. Cu toată grija ce-o am de tron şi-altare,
Nu-mi voi lua privirea, spre tine îndreptată,
Şi voi veghea asupra-ţi ca peste lumea toată!

(Către Séide.)

Pe-oştenii mei urmează-i,

(Către Palmira.)

Iar tu bagă Ho seamă:
Slujindu-ţi Dumnezeul, doar de Zopire s-ai teamâ

SCENA IV

Mahomet, Omar

MAHOMET

Rămâi, Omar. E vremea să afli, în sfârşit,
Ce taină port în suflet, ascunsă-n loc ferit.
Prea-ncet vine izbânda, prea mare e zăbava
Care-mi aţine calea şi-mi stăvileşte slava.
Să n-aibă muritorii-n a lor dezamăgire
Răgaz să-şi frece ochii orbiţi de strălucire!
Omar, prejudecata-i regina celor proşti.
Oracolul şi zvoana din uliţi le cunoşti,
Care-au vestit întruna, făgăduind mereu
Pe un stăpân al lumii trimis de Dumnezeu,
Ce-n Mecca va pătrunde călcând biruitor
Şi capăt va să pună pe veci războaielor!
Eu din scrânteala lumii mereu am tras folos;
Da-n timp ce-ai mei, cu trudă, încearcă inimos
Pe ăst neam nestatornic să-l mişte, să-l Imbune,
Séide şi cu Palmira cum ţi se par? Ia, spune!

OMAR

Nu-s printre toţi copiii ce-au fost răpiţi d-Hercide
Mai credincioase inimi. Palmira şi Séide
În jurul tău crescut-au, hrăniţi cu sfânta-ţi lege,
Alt dumnezeu şi tată nici nu pot Înţelege.

Nu-s alţi să te slujească mai fără şovăială
Cu inimi credincioase, mai pline de sfială,
Nici mai supuşi ca dânşii n-ai printre musulmani.

MAHOMET

Să ştii, Omar, aceştia mi-s cei mai mari duşmani.
Ei se iubesc, mi-ajunge.

OMAR

Le osândeşti iubirea?

MAHOMET

Ah, nu-mi ştii slăbiciunea şi nu-mi ştii pătimirea!

OMAR

Cum?

MAHOMET

Ştii că în al meu suflet un simţământ aprins
Printre-ale mele patimi domneşte neînvins.
Trimis la cârma lumii, mă împresoară larma,
Cădelniţa şi schiptrul le port în mâini – şi armai
O luptă-mi este viaţa şi cumpătarea mea
A stăpânit şi trupul deprins cu luptă grea.
Eu n-am băut rachiuri ce mintea fac să joace
Şi care-asmut în oameni porniri de dobitoace.
Pe arşiţă-n deşerturi, pe stânci, întotdeauna
Am indurat cu tine şi ploaia şi furtuna.
Iubirea mi-e răsplată şi ea mi-e mângâiere,
E idolul la care se-nchină-a mea putere,
Iubirea-i Dumnezeul lui Mahomet şi ea e
Ca râvna-mi de mărire, cu apriga-i văpaie.
Ţin la Palmira-n taină mai mult ca la neveste;
Pricepi acum ce furii pizmaşe sunt aceste
Şi-ocara ce-mi aduce făcând mărturisire
Că altuia Palmira i-a dat a ei iubire?

OMAR

Şi răzbunarea-ţi încă n-a şters aşa ruşine?

MAHOMET

Învaţă a-i cunoaşte ca să-i urăşti mai bine
Şi află taina care îi leagă pe-ăştia doi:

Ei din Zopire tiranul născuţi sunt amândoi.

OMAR

Cum? El, Zopire?

MAHOMET

Li-e tată! Sunt cincisprezece ani
De când Hercide mi-aduse aceşti copii sărmani;
La sânul meu hrănit-am doi şerpi plini de venin.
Făr-a mă şti, de-atuncea, mă ocărau hain.
Cu mâna mea eu însumi am aţâţat scântei
De ticăloase patimi care mocneau în ei.
Vru cerul să adune aici nelegiuri
Eu vreau... dar iată-l, vine...Spre noi zvârle priviri
Ce scapără de ură; Omar, stai după zid
Şi fii cu ochii-n patru, iar garda lui Hercide
Să taie-orice ieşire, veghind această poartă!
Porunca mi-o-mplineşte şi-n grabă-aici te poartă!
Să vezi dacă-i nevoie izbind, să-l nimicesc
Sau braţul să-mi astâmpăr, să nu mă mai zoresc.

SCENA V

Zopire, Mahomet

ZOPIRE

Ah, prea e grea povara s-o poarte-a mea durere!
Eu! Cu vrăjmaşul lumii-n această încăpere?

MAHOMET

Te-apropie. Cum cerul ne vrea uniţi, ne cheamă;
La Mahomet te uită în faţă, fără teamă,
Şi nu roşi vorbindu-mi...

ZOPIRE

Roşesc doar pentru tine
A cărui viclenie ce ştie să dezbine
Şi ţara a târât-o la marginea pieirii
Tu cel ce-arunci sămânţa rea ticăloşirii
Şi ai adus războiul când pacea era-n toi,
Doar numele tău iscă zâzania-ntre noi:

Desparţi pe soţ de soaţă, părinţii de copii,
Răgazul între lupte e nou prilej să vii
În inimile noastre cuţitul să ni-l vâri;
Pe urma ta nasc vrajba şi ticăloase pâri.
Neauzit amestec, vorbeşte-ntotdeauna
Prin gura ta-ndrăzneala-mpreună cu minciuna.
Tiran al ţării tale, aşa-n lăcaşul meu
Vii tu să-mi dărui pacea, vestind un dumnezeu?

MAHOMET

Nu pe Zopire, ci pe-alţii de-ar trebui să-nfrunt,
Pe Dumnezeu l-aş face să-ţi dea răspunsul crunt.
Cu spada şi Coranul în mâna-nsângerată
Pe muritori i-aş face să amuţească-ndată;
La glasul meu de tunet le-ar fi groaza stăpână
Şi i-aş vedea nemernici cu fruntea în ţărână;
Dar îţi vorbeşte omul, fără s-ascund nimic,
Prea mare-s ca să umblu şi-acum cu şiretlic;
Vezi Mahomet cum este; singuri suntem, m-ascultă:
Sunt râvnitor. Fireşte, -n tot omu-i râvnă multă,
Dar nu fu rege, papă, stăpân sau om oricare
Un plan să născocească la fel cu-al meu de mare;
Pe când atâtea neamuri la faimă au purces
Prin legi, prin meşteşuguri, prin lupte mai ales:
Arabilor, în fine, azi ceasul le-a bătut!
Ăst neam viteaz rămase lungi veacuri neştiut,
Lăsând să i se-ngroape-n deşerturi toată slava,
Dar zile noi s-arată care ne-aduc izbava!
Tu vezi, din miazănoapte şi până-n miazăzi,
În lumea pustiită ce jale se urzi; Vezi
Persia în sânge cu tronul zguduit,
Vezi India-n robie, Egiptul înjosit,
Cetatea constantină cum stă întunecată,
Şi-mpărăţia Romei trosneşte sfărâmată
Pe când din trupu-i falnic, desprinse, risipite,
Ţări lâncezesc în somnul robiei amorţite
Arabia-nălţa-vom peste ruine, noi!

Să-i dăm credinţă nouă, să-i dăm şi lanţuri noi,
Să dăm la lumea oarbă pe noul Dumnezeu!
Egiptu-avea pe-Osiris ocrotitor şi zeu,
Italia pe Numa, cretanii pe Minos,
În Asia Zoroastru fu magul fioros.
La neamuri fără datini, nici regi, ticăloşite,
Au dat cu uşurinţă legi slabe, nemplinite.
Vin după zece veacuri să schimb aceste legi
S-aduc un jug mai nobil noroadelor întregi.
Am doborât toţi zeii şi lege-am dat mai dreaptă;
Suind spre măreţie, fu asta-ntâia treaptă.
Să nu-mi găseşti o vină că neamul mi-l înşel:
Sfărâm doar ce e putred şi ce-i păgân în el.
Un Dumnezeu şi-un rege i-am dat ca să-l unesc
Şi, ca să-i dau şi faimă, nevoie-i să-l robesc.

ZOPIRE

Vad ţelurile tale! Cu vrere îndrăzneaţă
încerci dup-a ta poftă să schimbi a lumii faţă!
Tu vrei să dai poruncă prin spaimă şi măcel
Să cugete ca tine toţi oamenii-ntr-un fel.
Tu duci prăpăd în lume zicând c-o vrei cinstită.
Dacă pe noi păcatul ne-a dus în grea ispită,
Dac-a minciunii noapte ne-a rătăcit, cum crezi,
Cu ce grozave torţe vrei să ne luminezi?
Ce drept ai şi de unde să faci pe-nvăţătorul,
Cădelniţând, şi lumii vestindu-i viitorul?

MAHOMET

E-un drept ce-l are mintea cu ţeluri luminate
Asupra celor multe, neajutate gloate.

ZOPIRE

Cum? Poate răzvrătitul cu dârza lui trufie
Pe muritori să-i bage din nou în grea robie?
El are drept să-nşele, de-nşală-nfumurat?

MAHOMET

Da, îţi cunosc poporul; el trebuie-nşelat.
Îi trebuie credinţe, de-s drepte-ori mincinoase...

Ce îţi dădură zeii? Ce pleaşcă, ce foloase?
Ce lauri vezi să crească la ale lor altare?
Cu tagma ta scârnavă duci omul la pierzare,
Îi moleşeşti puterea lăsându-l hăbăuc.
Eu îi înalţ pe oameni, la fapte mari
Şi duc Şi fac eroi dintr-înşii...

ZOPIRE

Zi mai curând jăpcani:
Îţi poartă-aiurea-nvăţul şi şcoala de tirani!
Minciunii, la Medina, înalţă-i osanale,
Acolo ţi-s stăpânii, sub steagurile tale,
Acolo cei de-o seamă ţi s-au plecat, supuşi,
Sub ochii tăi, acolo, ei au pierit răpuşi.

MAHOMET

Cu mine de o seamă? Profetul nu mai are
De mult în juru-i oameni să-i aibă-asemănare!
Eu vâr în groază Mecca şi domn sunt la Medina;
Hai, crede-mă, fă pace, dacă nu-ţi vrei ruina.

ZOPIRE

Pe limbă-ţi este pacea, dar inima n-o ştie.
Crezi că mă-nseli?

MAHOMET

Nevoie nu am de viclenie.
Înşală cel nevolnic, cel tare-o vorbă-aruncă;
Azi vin să-ţi cer, dar mâine voi şti să dau poruncă.
Să vreau te-njug, şi mâine îmi vei sluji doar mie:
Azi Mahomet, atâta, prieten vrea să-ţi fie.

ZOPIRE

Prieteni? Noi? Mişelul! Iar vrăji cu-nşelăciune!
Cunoşti tu dumnezeul să facă-aşa minune?

MAHOMET

Cunosc unul puternic, îi dau toţi ascultare.
El îţi vorbeşte.

ZOPIRE

Cine?

MAHOMET

Ananghia cea mare,
Folosul tău.

ZOPIRE

Văd cerul şi iadul să se-nchege
Mult mai curând ca nodul acesta să ne lege.
Ţi-e Dumnezeu folosul, al meu dreptatea este,
Între vrăjmaşii-aceştia-nvoiala e-o poveste.
Şi care-i corasanul – vorbeşte, de-ndrăzneşti!
Prieteşugul mirşav să poţi să-l întăreşti?
E fiul tău acela pe care l-am tăiat?
Sau sângele-alor mei e pe care l-ai vărsat?

MAHOMET

Da, chiar copiii tăi sunt. Cunoaşte-o taină-adâncă
Pe care-n lume nimeni nu a pătruns-o încă:
Tu îţi jeleşti copiii, dar amândoi sunt vii!

ZOPIRE

Sunt vii ai zis? O, ceruri, ce fericită zi!
Sunt vii şi trebuieşte s-o aflu de la tine!

MAHOMET

Crescuţi au fost de mine şi lanţul meu îi ţine.

ZOPIRE

Copiii mei În lanţuri! Cum pot să te slujească?

MAHOMET

Voit-a milostiva mea mână să-i hrănească.

ZOPIRE

Cum? Mi-a cruţat copiii mânia-ţi nendurată?

MAHOMET

Nu pedepsesc într-Inşii pe cel ce le-a fost tată.

ZOPIRE

Vorbeşte! Care-i soarta ce-o au sub crunta-ţi lege?

MAHOMET

În mâna mea e viaţa şi moartea lor. Alege!
Rosteşte doar o vorbă şi-i scapi numaidecât.

ZOPIRE

Eu? Eu să-i scap! Şi care ţi-e preţul hotărât?
Vrei sângele din mine? Să port eu lanţul lor?

MAHOMET

Nu. Ca să-nşel pe oameni să-mi stai într-ajutor.
Să-mi dai îndată Mecca, să-ţi părăseşti altarul,
S-arăţi credinţa-n mine, să-mi lauzi fala, harul,
Să mergi vestind Coranul noroadelor în spaimă;
Smerit dacă sluji-vei, profetul şi-a lui faimă,
Pe fiu ţi-l dau, iar fata va fi a mea mireasă.

ZOPIRE

Sunt, Mahomet, părinte şi-am inima duioasă.
După necazuri grele de cincisprezece ani
Să regăsesc acuma copiii mei sărmani
Şi-mbrăţişat de dânşii să pot muri tihnit
E cel mai mare bine la care am râvnit.
Dar dacă e nevoie ca tara să ţi-o-nchin
Sau pe-amândoi copiii să mi-i jertfesc în chin,
Tu, Mahomet, mă ştii doar: nu-ncape vreo tocmeală.
Alegerea-i făcută; eu nu stau la-ndoială.
Te las.

MAHOMET

(singur)

Bătrâne crâncen, om dârz şi inimos,
Mai crud voi fi ca tine, mai crunt, mai nemilos.

SCENA VI

Mahomet, Omar

OMAR

De nu-ţi arăţi cruzimea suntem sortiţi pieirii;
Pe-ascuns mi-au fost vândute şi tainele-uneltirii.
Mâine-i sfârşit răgazul, te vor băga sub pază,
Mâine-i Zopire stăpânul şi capul ţi-l retează;
O bună jumătate de sfetnici în divan
Te-a osândit la moarte, să pieri în chip viclean;
Temându-se de luptă, cutează să te-omoare
Zicând că-i ispăşire când capul vor să-ţi zboare,
Iar tainica urzire ei o numesc dreptate.

MAHOMET

Pe-a mea ei au s-o simtă, cu furii ne-mpăcate!
Prigoana-ntotdeauna mă face mai puternic.
Zopire-are să piară.

OMAR

Şi capul său nemernic,
Căzându-ţi la picioare, va îmblânzi şi gloata.
Dar nu mai pierde vremea.

MAHOMET

Mânia mea e gala, Dar voi ascunde mâna ce va izbi curând,
Să nu isc bănuială în omul cel de rând.

OMAR

Doar de dispreţ e vrednic.

MAHOMET

Să-i faci totuşi pe plac.
Nevoie am de braţul de mine-mpins, buimac,
În stare să ucidă, îndeplinind corvoada,
Şi care-mi lasă mie din sânge să iau roada.

OMAR

Séide e tocmai omul. Chezaş sunt pentru el.

MAHOMET

Séide?

OMAR

El e unealta să facă-asa măcel.
Fiind zălog pătrunde oricând ca musafir
Şi poate să-l ucidă în taină pe Zopire.
Sârguitori sunt şi-alţii, dar mai hirşiţi, cu teamă,
La treburi dintr-acestea şovăitori se-nhamă;
Ei sunt la vârsta-n care o minte coaptă ştie
Să nu mai creadă-n basme ca mintea ageamie.
Ne trebuie un suflet mai îndrăzneţ, mai şui,
Mai fără duh şi dornic de lanţurile lui.
Taman juneţea-i vremea acestor amăgiri;
Séide crede-n eresuri şi crede-n năluciri,
E-un leu supus ce-ascultă la glasul care-l mână.

MAHOMET

El, fratele Palmirei?

OMAR

Îl ai la îndemânâ:
Séide, chiar el.
E fiul supus şi îndrăzneţ
Al lui Zopire, vrăjmaşul ce te-a-nfruntat semeţ.
Séide ce ţi-e potrivnic la inima Palmirii
Împins de-acele pofte ce-s Împotriva firii.

MAHOMET

Ocara ăstui nume o simt sfredelitoare.
E fiul meu din groapă ce-mi strigă răzbunare!
Amarnica iubire tu mi-o cunoşti: ştii bine
Făptura-i din ce neam e, ce sânge-i curge în vine.
Tu vezi că pe meleaguri pustii, prăpăstioase,
Un tron şi-altare caut şi jertfe sângeroase;
Că trebuie-un neam mândru să-şi piardă mintea toată
Iar ăst Zopire să piară cu fiul deodată.
Hai să-ntrebăm nevoia, şi ura, şi iubirea,
Nemernica iubire ce-mi răscoli simţirea,
Credinţa cărei toate îi sunt îngenuncheate
Şi-apoi nevoia care le-ngăduie pe toate.

ACTUL AL TREILEA

SCENA I

Séide, Palmira

PALMIRA

Rămâi. Ce jertfă-n taină mai cere nendurată,
Şi sângele cui Încă dreptatea Însetată? Nu mă lăsa.

SÉIDE

Vreau Însuşi pe domnul să-l slujesc.
Cu braţul meu îl apăr, cu inima-i vorbesc.
Omar vrea chiar acuma prin jurământ cumplit
Să-nchin viaţa acestui stăpân nebiruit.
Jura-voi pentru lege să mor cum se cuvine,
Iar jurământul cellalt îl ţin doar pentru tine.

PALMIRA

De ce la jurământu-ţi nu pot să fiu de faţă?
N-aş mai simţi fiorul de groază ce mă-ngheaţă.
Omar, în loc să-mi spună cuvinte de-alinare,
De sânge ce-o să curgă vorbeşte, de trădare,
De clocotul de furii aprinse în divan,
De ceea ce urzeşte Zopire cu gând viclean.
Se-ncinge iarăşi focul, răgazu-i pe sfârşite,
Au arme toţi şi-s gata de lupte îndârjite.
Profetul a vestit-o, nu minte când ne cheamă,
Zopire mă înspăimântă, pentru Séide mi-e teamă.

SÉIDE

Zopire să aibă oare un gând hain, ascuns?
Zălog, azi-dimineaţă, la el când am ajuns,
M-am minunat de portu-i mărinimos şi-ales.
O tainică putere În suflet îmi da ghes
Spre dânsul să mă-nalţe În ciuda-ntăritării,
Şi, fie că blândeţea senină-a-nfăţişării,
Sau numele-i ce-n mine sfieli stârnea duioase,
Îmi ascundeau cu grijă mocniri primejdioase,

Sau că-n acele clipe când vraja întâlnirii
Tot sufletul mi-l prinse În mreaja fericirii
Şi-uitând orice durere şi spaima ce mă ţine,
Privirea mea şi-auzul de tine erau pline,
Mă socoteam ferice să stau şi să-l ascult;
Cu cât ştiu să-mi placă, eu il uram mai mult.
În ciuda-nverşunării ce-ai vrea s-o-nsufleţeşti
E greu să caţi cu ură la ce-ai vrea să iubeşti!

PALMIRA

Vru cerul să-mpletească în toate-a noastră soartă
Şi sufletele noastre să nu le mai despartă!
Vai, făr-a mea iubire şi lanţul blând ce leagă
O inimă de alta cu vraja ei intreagă,
De nu primeam în suflet prin Mahomet credinţa,
Dând pe Zopire vreo vină, m-ar fi-ncolţit căinţa.

SÉIDE

Căinţele deşarte le lasă. S-auzim
Pe Dumnezeu pe care ne-ntrecem să-l slujim.
Mă duc. Şi jurământul temut, neşovăielnic,
Va răsuna În cerul ce ne va fi prielnic,

PALMIRA

(singură)

Vai, nu pot să mă apăr de-o neagră presimţire
În dragostea aceasta e-ntreaga-mi fericire
Şi ziua mult dorită e o cumplită zi.
De la Séide ce-aşteaptă? Ce taină se urzi?
Aici sunt toate stranii; Zopire Îmi face teamă,
Şi inima, în taină, pe Mahomet îl cheamă,
Dar, numele-auzindu-i, încearcă-o spaimă-ascunsă.
Cu toate că de slava eroului pătrunsă,
Ca şi Zopire, aproape, de dânsul mă-nspăimânt.
Mă mântuieşte, Doamne, de jalea-n care sunt!
Eu te slujesc fricoasă şi oarbă te urmez.
Te-ndură, şterge-mi ochii când vezi cum lăcrămez!

SCENA III

Mahomet, Palmira

PALMIRA

Un Dumnezeu te-aduce la timp într-ajutor!
Séide, stăpâne...

MAHOMET

Ce e? Te scutură-un fior Şi tremuri pentru dânsul când eşti în preajma mea?

PALMIRA

O, ceruri! Suferinţa mi-o faceţi şi mai grea!
Minune fâră seamăn! Ţi-e sufletul mişcat!
Şi pentru-ntâia oară profetu-i zbuciumat!

MAHOMET

Sunt tulburat văzându-ţi neliniştea pe faţă.
Neprihănirea-ţi astfel Îşi spune, îndrăzneaţă,
Un dor ce-i pentru mine o crâncenă ocară,
Şi inima-ngrozită au nu ţi se-nfioară
La simţământu-acesta ce nu l-am poruncit?
Uitând ce-mi datorează, oare s-a răzvrătit
Şi-azi Îmi Înfruntă legea ca o necredincioasă,
Când eu am făurit-o cu grija mea miloasă?

PALMIRA

Ce-ai zis? Uimită tremur şi stându-ţi la picioare
Nici nu cutez privirea s-o-nalţ, de-nfricoşare.
Cum? Chiar aici, vrând mintea-ţi slăvită să ghicească
Dorinţa noastră, voie n-ai dat să mă iubească?
Iubirea nentinată de Domnul pusă-n noi
E-un lanţ care ne leagă de tine pe-amândoi.

MAHOMET

Să te fereşti de-aceste iubiri nesocotite!
Ades păcatu-ncearcă făpturi neprihănite,
Iar inima se-nşală: iubire, dulci fiori
Plătite sunt cu sânge şi lacrimi uneori.

PALMIRA

Stăpâne, al meu sânge îl dau pentru Séide.

MAHOMET

Atât de drag Îţi este?

PALMIRA

Din ziua când Hercide
Pe amândoi ne puse sub jugul tău cel sfânt,
Pornirea neştiută, ca valul neînfrânt,
Crescu În noi cu vremea-nainte de-a-nţelege,
Vrând ceru-atotputernic În taină să ne lege.
Imboldurile noastre tu zici că-s de la el.
Nu-şi schimbă legea Domnul; au ar putea-ntr-alt fel
O dragoste curată el azi să osindească
Când vrerea lui făcuse În noi ca să se nască?
Ce-a fost fără prihană să nu mai fie oare?
Pot eu avea vreo vină?

MAHOMET

Da. Să te înfioare
Acele taine-ascunse ce le voi da pe faţă.
Cuvântul meu aşteaptă-l şi de la el învaţă
Şi ceea ce se poate şi ce nu se cuvine.
Te-ncrede dar în mine.

PALMIRA

Să cred în altul – cine?
Sunt roaba legii tale şi, -ngenuncheată ţie,
Mi-e inima smerită de-atâta măreţie.

MAHOMET

Smerenia prea mare te face-adeseori
Să-i uiţi pe-aceia care ţi-s binefăcători.

PALMIRA

De uit a tale fapte, luând greşite căi,
Séide mă pedepsească aici sub ochii tăi!

MAHOMET

Séide?

PALMIRA

Ah, ce mânie în ochi ţi s-a aprins?

MAHOMET

Hai, potoleşte-ţi teama, nu-s de mânii cuprins.
Ţi-am pus-o la-ncercare simţirea ta sfioasă!
Te bizuie pe mine şi-n grija mea te lasă.
Cred, cel puţin, că-s vrednic de-ncrederea-ţi nespusă!

Frumoasă-ţi va fi soarta dacă-mi vei fi supusă.
De-ţi port a vieţii grijă şi, dacă-mi eşti robită,
Tu vrednică te-arată de mândra ta ursită.
Orice poruncă Domnul ar da-o lui Seide,
Când ale datoriei căi grele se deschid,
Tu Intăreşte-i paşii să fie demn de tine
Şi-a sale jurăminte să le-mplinească bine.

PALMIRA

Părinte-al meu, n-ai grijă, le va-mplini pe toate.
El rege-al său, şi tată, şi sprijin te socoate,
Pe tine te slăveşte cum nu i-s dragă eu,
Răspund de al său suflet Întocmai ca de-al meu
Şi-ţi jur Îngenuncheată iubirea ce-i păstrez,
Slujindu-te pe tine fug să-l îmbărbătez!

SCENA IV

MAHOMET
(singur)

Cum? Să-mi destăinuiască chiar mie-a ei iubire?
Cum? Înfruntând mânia, copilăreasca-i fire
În inimă să-mi vâre-un pumnal, nevinovată?
Şi tatăl şi copiii sortiţi au fost s-abată
Asupra vieţii mele năpastă şi urgie!
Neam trist ce-mprăştii jalea, vrăjmaşă seminţie,
Tu vei simţi-o crâncen, chiar azi, fără cruţare,
Iubirea mea şi ura de-a valma ce-s în stare.

SCENA V

Mahomet, Omar
OMAR

Iată-n sfârşit şi vremea ca s-o răpeşti pe ea,
Palmira! Să iei Mecca, să dai pedeapsă grea
Şi lui Zopire, vrăjmaşul! Doar moartea-i nendurată
Ea singură-ţi va pune-n genunchi cetatea toată;
Pieirea ne pândeşte de stăm mult pe tânjeală.

Singur Séide te poate sluji fără-ndoială.
El pe Zopire adesea îl vede şi-i vorbeşte.
Vezi cotitura asta ce-n beznă se-adânceşte?
Drept din palat ea duce până-n bârlogul lui.
Acolo, -n astănoapte, păgânelor statui
Zopire le face slujbă cu laude deşarte
Şi zeilor minciunii făgăduieli Împarte.
Séide, beat de credinţă, cu râvna lui fierbinte
Îl va jertfi acolo credinţei tale sfinte,
Lui Dumnezeu cel care prin tine i-a vorbit.

MAHOMET

Jertfească-l! E nevoie. De asta-i făurit!
Să fie el unealta şi jertfa el să fie.
Credinţa, răzbunarea şi-a vieţii chezăşie,
Porunca neclintită a soartei, toate vor
Zopire să piară astăzi de braţ necruţător.
Dar crezi că tinereţea lui dârză, nenfricată,
Cu oarba ei credinţă de-ajuns e de turbată?

OMAR

Seide îţi ştie ţelul şi-ţi va-inplini nesaţul.
Slujindu-te, Palmira îi întărâtă braţul,
Iubirea, râvna oarbă îi pun pe ochi o coală
Şi marea-i slăbiciune s-arată îndrăzneaţă.

MAHOMET

Dar l-ai legat temeinic în laţ de jurăminte?

OMAR

Cu-ntunecata spaimă-a urzelii celei sfinte
Cu-altare, jurăminte Séide e-nlănţuit.
Ca să-şi omoare tatăl i-am dat un fier sfinţit.
Credinţa, pe deasupra, îl umple de mânie.
S-apropie!

SCENA VI

Mahomet, Omar, Séide

MAHOMET

(către Séde)

Odraslă a Domnului, ce ţie
Prin glasul meu îţi cere să fii a lui unealtă
Prin mine porunceşte voinţa lui naltă:
Să-i răzbunăm credinţa, pe el să-l răzbunăm!

SÉIDE

Profet, părinte, rege la care ne-nchinăm
Şi la a cărui slavă pe veci sunt juruit,
Stăpân pe-atâtea neamuri, de Domnul învestit
Cu mine poate face orice puterea-ţi mare
Doar mintea lumineaz-o că-i prea neştiutoare:
Cum să-l răzbun pe Domnul, eu, firav muritor?

MAHOMET

Prin mâna ta-nspăimântă pe cel neştiutor!

SÉIDE

Ah, Dumnezeul cărui îi eşti întruchiparea
Mă va trimite-n luptă cinstindu-mi neînfricarea!

MAHOMET

Să-i Împlineşti porunca, o altă cinste nu-i
Făr-a crâcni, ca orbul, doar lui să te supui!
Slăveşte şi loveşte! Un paloş lucitor
În mâini ţi-o pune zeul temut al oştilor
Şi-al morţii crud arhanghel.

SÉIDE

Vorbeşte: ce duşman Vrei tu să-ţi cadă jertfă?
Să piară, ce tiran? Să curgă vrei, ce sânge, al cărui geanabet?

MAHOMET

Nelegiuitul sânge urât de Mahomet
Al celui ce prigoană cumplită ne-a adus
Şi vrăjmăşind pe Domnul, copilul mi-a răpus.
E sângele acelui, dintre duşmani, mai crunt,
Al lui Zopire.

SÉIDE

Al lui e! Cu braţul meu să-nfrunt...

MAHOMET

Acel ce stă pe gânduri e un păgân semeţ.

Nu sufăr muritorii ce-ncearcă îndrăzneţ
Să judece ei singuri, cu ochii lor să vadă;
Cine-a gândi cutează născut nu-i să mă creadă!
Supunerea tăcută e singura ta slavă.
Ştii cine sunt? Ştii care e tainica ispravă
Ce-ţi este chiar de Domnul, prin glasu-mi, hărăzită?
Iar dacă Mecca asta e patria slăvită
A neamurilor multe din răsărit, cu toate
Credinţele păgâne şi grelele-i păcate;
Dac-acest templu-al lumii sluji-va a mea lege;
Dacă voit-a Domnul să fiu profet şi rege
Şi dacă Mecca-i sfântă – ştii tu de ce-s aceste?
E Ibrahim aicea născut şi-aicea este
Cenuşa celui core şi-a dus fiul în dar
Stăpânului cel veşnic drept jertfă pe altar,
Înăbuşind în suflet a firii slăbiciune.
Când Domnul vrea prin tine ocara s-o răzbune,
Când cer să verşi un sânge pentru cereasca-i fală,
Când Dumnezeu te-alege, mai stai la îndoială!
Păgân mârşav, hai, du-te! Născut să fii păgân,
Eşti musulman nevrednic! Îţi cată alt stăpân!
Palmira era preţul, a ta era să fie
Dar tu o-nfrunţi pe dânsa şi-a cerului mânie.
Nevrednică unealtă de răzbunări divine,
Săgeţile-ascuţite se vor întoarce-n tine!
Târăşte-te, aleargă, slujeşte-i pe vrăjmaşi!

SÉIDE

Cred că-l aud pe Domnul! îndrumă ai mei paşi!
Stăpâne, tu vorbeşte-mi, eu mă supun smerit!

MAHOMET

Supune-te, loveşte! Iar când vei fi mânjit
De singele mişelnic, chiar prin a lui pieire
Vei câştiga şi dreptul la veşnica trăire.

(Către Omar.)

Pe urma lui te ţine şi vezi pe-aici, pe-aproape,
Cam unde-l poartă paşii. Privirea ta nu-l scape.

SCENA VII

Séide

(singur)

Pe-un om făr-apărare să-l spintec, ucigaş,
Pe-un biet moşneag bicisnic, când cu îi sunt chezaş!
Dar nu-i nimic: făptura târâtă la altar
Făr-apărare cade şi-al sângelui ei dar
Lui Dumnezeu îi place. Al Domnului ales,
S-aduc eu marea jertfă la care am purces,
Voi duce pân’ la capăt voinţa lui sfinţită:
Sunt juruit şi fapta mea trebuie-mplinită.
În ajutoru-mi vino, stăpân a cărui mână
Pe-atâţi tirani ai lumii i-ai prefăcut ţărână;
Mânia ta uneşte-o cu îndrăzneţu-mi zor
Şi-mi întăreşte braţul cel sfânt, omorâtor!
Nimicitor arhanghel din crunta îngerime
De Mahomet trimisă, tu dă-mi a ta cruzime!
Dar ce-mi văd ochii?

SCENA VIII

Zopire, Seide

ZOPIRE

Faţa, Seide, ţi-e tulburată!
La ce ţintesc te uită cu inima-mpăcată!
Sărman zălog aicea adu6 de-o soartă-avană
Te văd cu-adâncă jale în tabăra duşmană.
Răgazul între lupte opri măcel cumplit,
Dar poate să răzbească iar valul stăvilit.
Nu-ţi spun mai mult; mă zbucium şi, făr’ să vreau, te plâng
Văzând câte primejdii în jurul tău se strâng,
În ceasul de restrişte când groaza ne-nconjoară
Tu, dragul meu, primeşte cu inima uşoară
Ca adăpost şi vatră lăcaşul meu să-ţi fie;
Viaţa ta mi-e scumpă şi-i sunt cu chezăşie
Să nu zici nu!

Séide

O, ceruri! O, datorie sfântă!
Eşti tu, Zopire, acela pe care îl frământă
Doar grija vieţii mele, ferind-o de prăpăd?
Când gata-s a-l răpune, vai, ce aud? Ce văd?
O, Mahomet, mă iartă! Mi-e inima mişeală.

ZOPIRE

Tu eşti mirat, pesemne, de mila mea-ntristată.
Sunt om, la urma urmei, şi asta e de-ajuns
S-ajut pe bieţii oameni ce-n cazná au ajuns,
Năpăstuite inimi ce-mi par nevinovate.
Stârpiţi-l, zei, din aste meleaguri sângerate
Pe cel ce varsă sânge de om şi-i fericit!

SÉIDE

Ce dulce-ţi cade vorba În sufletu-mi hârşit!
Deci chiar acel ce este duşman credinţei sfinte
Cunoaşte-ale virtuţii frumoase simţăminte.

ZOPIRE

Nu prea cunoşti virtutea dacă te-arăţi mirat.
Vai, fiule, În mare greşeală-ai lunecat!
Fiind vrăjit de legea acestui crud tiran,
Nelegiuit crezi omul când nu e musulman.
Supus la-nvăţ, cu care stăpnul te sminti,
Tu mă priveai cu spaimă-nainte de-a mă şti.
Prejudecata hâdă cu jug de fier, vicleană,
Neprihănitul suflet ţi-l prinse În capcană.
Eu iert eresu-n care ţi-e inima târâtă
De Mahomet ce ura în tine o-ntărâtă,
Dar poţi să crezi tu oare că-i bună-nvăţătura,
Poţi crede-n dumnezeul ce porunceşte ura?

SÉIDE

Ah, simt că braţu-acesta nu vrea să-l mai slujească!
Nu, inima-mi, stăpâne, nu poate să urască.

ZOPIRE

Cu cât i-aud vorbirea, cu-atât sunt mai mişcat,
Mai prins de tinereţea-i cu chip nevinovat.

Slujind pe căpcăunul ce răspândeşte jalea,
Au cum găsi oşteanul spre inima mea calea?

(Către Séide.)

Dar cine eşti? Şi zeii din ce neam te-au născut?

SÉIDE

Eu n-am părinţi, o, Doamne, ci un stăpân temut
Pe care până astăzi cu râvnă l-am slujit,
Dar, ascultându-ţi vorba, eu l-am trădat scârbit.

ZOPIRE

Cum? Tu nu ştii nici viaţa de cine ţi-a fost dată?

SÉIDE

Eu ştiu că mi-a fost leagăn doar tabăra-nstelată,
Iar templul său mi-e vatra şi nu-mi ştiu altă ţară,
Că dintre toţi copiii, tribut ce-i închinară,
Séide, mai mult ca altul, simţi a sa-ndurare.

ZOPIRE

Cui recunoaşte-un bine nu pot să-i fac mustrare.
Séide, miloase fapte În inimă rămân.
Zei! Mahomet cum oare îi fu milos stăpân?
Şi ţie şi Palmirei v-a fost părinte blând.
Au ce te înfioară? De ce te-aud oftând?
Tu îţi Întorci privirea, ferind-o, rătăcită,
Şi-mi pare că te roade căinţa nemblânzită.

SÉIDE

Ei, cine n-ar simţi-o-n această zi haină?

ZOPIRE

De ţi-e căinţa dreaptă, tu nu ai nici-o vină.
Va curge sânge. Vino. Îl voi cruţa pe-al tău.

SÉIDE

Iar eu, o, sfinte ceruri, îl voi vărsa pe-al său!
Palmira! Jurăminte! Tu, Domn al răzbunării!

ZOPIRE

Pe mâna mea te lasă în ziua-nsângerării.
De te-ndoieşti, să tremuri, dar vino într-alt loc.
Ţi-o spun ultima oară, îţi este soarta-n joc.

SCENA IX

Zopire, Séide, Omar, curteni, oşteni, slujitori

OMAR

(intrând în grabă)

Urzeşti trădări aicea când Mahomet te-aşteaptă?

SÉIDE

Vai, unde sunt, o, ceruri? Şi care-i calea dreaptă?
De-o parte şi de alta doar trăsnetul mă-nfruntă,
Unde s-alerg şi unde să-mi duc durerea cruntă?

OMAR

Naintea celui rege ales de Domnul sfânt.

SÉIDE

Alerg, vreau să mă lepăd de-un crâncen jurământ.

SCENA X

ZOPIRE

(singur)

Seide spre cine-aleargă? De mine fuge încă
Întunecat de spaimă, c-o deznădejde-adâncă;
Şi inima din pieptu-mi pe Urma lui se poartă.
Căinţa ce-o arată şi mila de-a lui soartă
Amarnică durere în suflet Îmi stârneşte.
Îl voi urma.

SCENA XI

Zopire, Phanor

PHANOR

Răvaşul acesta îl citeşte,
Un sol arab mi-l dete acum în taină mare.

ZOPIRE

Hercide! Citit-am bine? Cereasca indurare
Despăgubeşte oare şaizeci de ani de chin?
Hercide vrea să mă vadă, care cu braţ hain
Copiii dragi mi-i smulse. Copiii mei trăiesc

Şi Mahomet îi ţine în jugu-i tilhăresc!
Copiii mei! Nădejdea-i prea dulce s-o ascult.
Séide şi cu Palmira răpiţi mi-au fost de mult
Şi-a naşterii lor taină ascunsă le-a rămas.
Prea-s oropsit şi-am teamă de-al amăgirii glas.
Să cred nedesluşita, ascunsa presimţire?
Şi cui s-arăt eu lacrimi ce curg de fericire?
Mi-e inima prea mică să-ncapă-n ea atât.
Alerg să-mi strâng copiii la piept, numaidecât!
Ah, simt o şovăire! Durerea temătoare
Urechea şi-o apleacă l-a sângelui chemare.
Hercide la miezul nopţii aici vrea să mă vadă;
Aduceţi-l În taină drept sub această-arcadă,
Lângă altarul unde cu rugi inlăcrămate
Am obosit toţi zeii, chiar îmblânzindu-i poate.
Redaţi-mi, zei puternici, pe-urmaşii mei, pierduţii
Aceste două inimi redaţi-le virtuţii!
Mărinimoase inimi ce s-au născut curate,
Din care trădătorul făcu inimi stricate!
De nu-s ai mei copiii, vrând soarta să mă bată,
Să-i înfiez vreau astăzi şi vreau să le fiu tată!

ACTUL AL PATRULEA

SCENA I

Mahomet, Omar

OMAR

Da, tainica urzeală i-acum descoperită,
Ţi-e-ntredeschis mormântul şi slava ţi-e pândită.
Séide se va supune, dar află că-nainte
Ca glasul tău s-aţâţe iar ura lui fierbinte
Hercide dezvăluise-acea taină-nfricoşată.

MAHOMET

O, cer!

OMAR

Hercide, iubindu-l, îi ţine loc de tată.

MAHOMET

Hercide ce gânduri are?

OMAR

El pare îngrozit;
Pentru Zopire o milă în suflet i-a-ncolţit.

MAHOMET

Hercide e-o fire slabă şi îngăduitoare;
Cel slab curând ajunge, nemernic, la trădare.
Să tremure când dat e ca taina mea s-o poarte,
Primejdiosul martor ştiu cum să-l dau deoparte!
Porunca mi-e-mplinită?

OMAR

Aşa cum i-ai dat glas.

MAHOMET

Să pregătim sfârşitul. Va trebui-ntr-un ceas
Noi să pierim în cazne, ori el, Zopire, să moară.
De moare, tot norodul năuc din astă ţară
Îl va-nălţa în slavă pe dumnezeul meu
Ce a vegheat asupră-mi în ceasul cel mai greu...
Acesta-i începutul; dar când Seide, gealat,
Cu mâinile-nroşite de sângele vărsat,

Va trebui să moară, răspunzi de-a lui ursită,
Răspunzi tu de otrava ce-i este pregătită?

OMAR

Nu te-ndoi de asta.

MAHOMET

Şi nepătruns» taină
S-o învelească moartea cu-ntunecata-i haină!
Vezi când Seide e gata să-nfăptuiască asta
Şi-i gata, să-l răpună, vrând să străpungă coasta
Din care izvorât-a pentru Palmira viaţa,
Pe mintea ei ai grijă să faci mai groasă ceaţa.
A naşterii ei taină rămână-n noapte deasă;
Şi ei şi mie taina ne este priincioasă.
Izbânzii mele veşnic greşeala îi convine:
Nu-mi pasă că Palmira-i din neam urât de mine.
Nu ai părinţi când singur nu i-ai ştiut vreodată.
A sângelui chemare cu vlaga-i fermecată
în inimile slabe aduce amăgirea.
Deprinderea e totul, în ea văd toată firea.
Supusă doar să-mi fie, atât Palmira ştie:
Sunt totul pentru dânsa, la pieptul meu deci vie,
Călcând peste cenuşa celor de-un neam cu ea,
Pe care nu-i cunoaşte. Şi, tainic, s-ar putea
Ca inima-i să simtă trufie râvnitoare
Pe-al ei stăpân să-l prindă în mreji ispititoare.
Dar iată ceasu-n care Séide, necruţător,
Va să-i jertfească tatăl sub ochii zeilor.
Să ne retragem.

OMAR

Vezi-l cum merge năucit!
De crezul lui În tine el pare chinuit.

SCENA II

Mahomet şi Omar pe planul întâi, dar deoparte;
Séide în fund

SÉIDE

Deci trebuie-mplinită cumplita datorie!

MAHOMET

(către Omar)

Hai să-ntărim cu fapta slăvită mea domnie.

(Iese cu Omar.)

SÉIDE

(singur)

La tot ce îmi vorbiră nimic n-am de răspuns.
Când Mahomet rosteşte o vorbă, mi-e de-ajuns.

SÉIDE

Ce caţi aici, Palmira? Ce gânduri blestemate
Te-aduc în aste locuri ce-s morţii închinate?

PALMIRA

Aici m-aduce spaima, iubirea pătimaşă,
Să-ţi spăl cu lacrimi mâna, cea sfântă ucigaşă.
Ce jertfă-ngrozitoare, vai, trebuie adusă?
Pe Mahomet l-asculţi deci cu inima supusă?

SÉIDE

Vorbeşte! Hotărăşte, stăpâna mea slăvită!
Îmi luminează mintea, mânia rătăcită
şi braţul mi-l conduce! Eu nu mai ştiu s-aleg.
Fii Dumnezeu pe care eu nu-l mai înţeleg!
De ce sunt eu alesul? Acest profet cumplit e
Tălmăcitorul unei porunci neîmblânzite?

PALMIRA

Nu cerceta acestea. Pe Mahomet îl crede.
Oftatul ni-l aude şi plânsul meu îl vede.
De-a lui dumnezeire toţi oamenii se tem.
Ştiu doar că îndoiala e-ocară şi blestem,
Iar Dumnezeul cărui îi este vestitor
E-adevărat de vreme ce-l face-nvingător.

SÉIDE

E, dacă şi Palmira îl crede şi-i se roagă,
Dar mintea mea-ncâlcită nu poate să-nţeleagă
Cum oare Dumnezeul bun, tatăl tuturor,

El mâna mea s-aleagă pentr-un mârşav omor?
Ştiu bine că-ndoiala e o nelegiuire,
Că preotul jertfeşte făr-a simţi căire
Şi că de Domnul însuşi Zopire e osândit,
Că legea să o apăr de cer am fost menit;
Chiar Mahomet mi-a spus-o şi trebuie să tac.
Deşi am vrut mânia cerească s-o împac
Tăind pe cel ce este vrăjmaş lui Dumnezeu,
Alt dumnezeu pesemne ţinu-n loc braţul meu.
Pe-acest Zopire văzându-l năpăstuit, blajin,
Credinţa mea, Palmira, s-a clătinat puţin.
Zădarnic datoria mă îndemna la faptă,
Căci auzeam în mine a omeniei şoaptă,
Iar Mahomet cu câtă mânie şi iubire
învinuia această firavă şovăire!
Cu câtă măreţie, dar şi cu ce putere
Mi-a Înăsprit cu vorba duioasa-nvăpăiere!
E crâncenă credinţa şi stăvili nu cunoaşte!
Simţeam, ne-ndurătoare, mânia cum renaşte.
Eu sunt milos, Palmira, omoru-mi face silă
Şi de la furii sfinte prea lesne trec la milă;
Nedesluşite gânduri, noian, m-au năpădit.
Nu vreau să fiu sălbatic şi nici nelegiuit.
Eu nu mă simt în stare să fiu un ucigaş,
Dar Domnul porunceşte şi-i sunt jurat ostaş.
Mai vărs şi astăzi lacrimi de jale şi turbare.
Tu vezi ce vijelie mă-mpinge în vâltoare
Şi cum înot prin valuri potrivnice, purtat
Încoace şi încolo, biet suflet zbuciumat.
Doar tu mâniei mele o ţintă li arată!
Cu-ale iubirii lanţuri mi-e inima legată,
Dar fără marea jertfă ce mi se cere-ntruna
Sunt lanţurile rupte, vai, pentru totdeauna.
A mea-i Palmira numai cu preţul ăsta greu!

PALMIRA

Da, preţu-acestui sânge al lui Zopire sunt eu!

SÉIDE

Chiar Mahomet şi cerul vor jertfa sângeroasă!

PALMIRA

Iubirea-i deci răsplată la faptă nemiloasă?

SÉIDE

Doar celui ce ucide vrea Domnul să te dea.

PALMIRA

Ce zestre-ngrozitoare!

SÉIDE

Dar dacă cerul vrea,
Dacă slujind credinţa eu îmi slujesc iubirea?

PALMIRA

Vai!

SÉIDE

Tu cunoşti blestemul şi ştii nenorocirea,
Care-i pedeapsa celui ce nu i se supune...

PALMIRA

Dacă prin tine Domnul vrea azi să se răzbune
Şi dacă-ţi cere-un sânge făgăduit...

SÉIDE

Ei bine,
Spre-a fi al tău, Palmira, ce-aşteaptă de la mine?

PALMIRA

Răspunsul mă-nfioară.

SÉIDE

Te-am Înţeles. Pornită
Din gura ta, osânda va fi îndeplinită.

PALMIRA

Eu?

SÉIDE

Tu ai vrut-o.

PALMIRA

Doamne, ce hotărâre crudă!
Dar ce ţi-am spus?

SÉIDE

Vru cerul prin tine să s-audă:

E ultima-i poruncă şi ea va fi-mplinită!
Colo-n altaru-i jalnic e vremea rânduită
Când zeilor în taină Zopire li se închină.
Acum te-ndepărtează. El trebuie să vină.

PALMIRA

Nu pot pleca.

SÉIDE

Să nu vezi nelegiuita faptă!
Fugi! Clipe-ngrozitoare, Palmira, te aşteaptă!
Prin adăpostu-acesta te furişează-ncet,
Alături e palatul În care-i Mahomet;
Te du, ţi-am zis.

PALMIRA

Bătrânul va fi deci omorât?

SÉIDE

A jertfei rânduială astfel s-a hotărât:
Va trebui, târându-l cu mâna mea-n ţărână,
În pieptul „său pumnalul să-l vâr de trei ori, până
Voi stinge viaţa-ntr-însul, apoi întărâtat
Voi doborî altarul acesta-mprăştiat
În sângele ce-o curge din inima-i semeaţă!

PALMIRA

De mâna ta să moară! Tot singele-mi îngheaţă!
Dar iată-l, ceruri sfinte!

(Fundul scenei se deschide. Se vede un altar.)

SCENA IV

Zopire, Séide, Palmira în faţă

ZOPIRE

(lângă altar)

Voi, zei ai ţării mele,
Pe care vă doboară sub lovituri mişele
Necredincioasa tagmă, vin azi ultima oară
Rugându-vă ca slava să v-o feriţi de-ocară.
Va-ncepe iar războiul şi mâna-i ucigaşă

Va sfâşia o pace plăpândă, încă-n faşă...
O, zei! Dacă acestui tâlhar îi ţineţi partea...

SÉIDE

(către Palmira)

Auzi cum ocărăşte!

ZOPIRE

Mai bine daţi-mi moartea!
Dar daţi-mi şi copiii în ceasul meu din urmă,
Ei să-mi Închidă ochii când viaţa mi se curmă
Vai, pe simţiri ascunse de-ar fi să pun temei,
Dac-aţi adus voi singuri aici copiii mei...

PALMIRA

(lui Séide)

Copiii lui! Ce zice?

ZOPIRE

O, zei slăviţi! Să vie
Să-i mai revăd o dată şi mor de bucurie!
Păzeşte, zeu al soartei, copiii mei iubiţi!
Ca mine să gândească, dar fă-i mai fericiţi!

SÉIDE

La zeii lui se duce. Acum am să-l ucid
Lovindu-l drept În faţă...

(Scoate pumnalul.)

PALMIRA

Ce vrei să faci, Séide?

SÉIDE

Slujind cu fapta cerul, să fiu vrednic de tine,
Acest pumnal pe Domnul slujească-l se cuvine.
Cu el ucis să fie al Domnului vrăjmaş!
Nu vezi prin bezna-acestui întunecat lăcaş
Aceste dungi de sânge, această arătare
Şi umbrele acestea umblând rătăcitoare?

PALMIRA

Ce zici?

SÉIDE

Pe urma voastră eu vin numaidecât,

Unelte ale morţii I Mi-e braţul hotărât!
Să-i arătaţi altarul şi să-l conduceţi voi!
Hai!

PALMIRA

Nu, prea multă groază se strânge Intre noi.
Rămâi!

SÉIDE

Nu mai e vreme, altaru-i zgâlţâit
De-o mână nevăzută.

PALMIRA

Chiar cerul a vorbit,
Nu-ncape îndoială.

SÉIDE

Mă-ndeamnă la ucis Sau vrea să mă oprească?
Al Domnului trimis îmi dojeneşte aspru cu apriga-i vorbire
O inimă prea blândă tânjind în şovăire... Palmira!

PALMIRA

Ei?

SÉIDE

Te roagă lui Dumnezeu, pioasă;
IÎl voi izbi acuma.

PALMIRA

Mori Clipă dureroasă!
Din zbuciumatu-mi suflet ce glas cumplit îmi vine?
Ce-mi răscoleşte oare tot sângele în vine?
Şi de vrea cerul sânge, să-i judec vrerea, eu?
Cu Întrebări să-l supăr, bocind, pe Dumnezeu?
Eu mă supun. De ce dar căinţa mă doboară?
Ce inimă e-n stare să ştie, bunăoară,
De-i dreaptă-a ei pornire sau dacă-i vinovată?
Mă-nşel sau lovitura de moarte i-a fost dată,
O voce muribundă continuă să geamă...

SÉIDE

Unde mă aflu şi glasul cui mă cheamă?
Palmira nu se vede; de-un zeu mi-a fost răpită.

PALMIRA

Cum? N-o cunoşti pe-aceea care ţi-a fost ursită?

SÉIDE

Unde suntem?

PALMIRA

Ei bine, porunca-ngrozitoare,
Făgăduiala tristă ai implinit-o oare?

SÉIDE

Ce zici?

PALMIRA

Zopire din viaţă plecă însângerat?

SÉIDE

Cine? Zopire?

PALMIRA

Ah, Doamne, de sânge însetat,
De minţile-i te-ndură, vezi doar cum rătăcesc
Hai, să fugim de-aicea.

SÉIDE

Simt că mă prăbuşesc.

(se aşează)

Ah, te revăd lumină şi parcă-s renăscut, Cum? Eşti aici, Palmira?

PALMIRA

Séide, vai, ce-ai făcut?

SÉIDE

(se ridică)

Eu? M-am supus poruncii aşa cum am jurat...
De pletele lui albe, nebun, l-am apucat,
Şi jertfa mi-am târât-o cu râvnă pătimaşă.
O, Doamne, tu ai vrut-o, dar fapta ucigaşă
Poţi tu s-o vrei, Stăpâne? C-o spaimă fără nume
I-am împlântat în coastă ăst fier, menit anume
Să verse al său sânge. Zopire, moşneagul falnic,
Căzu-n a mele braţe ţipând atât de jalnic!
Cu ochii-atinşi de moarte privea cu ne-nfricare,
Şi o dojană blândă, atât de mişcătoare,
În sufletu-mi iubire şi groază-a răscolit!
Mai muribund ca dânsul, de viaţă sunt scârbit.

PALMIRA

Spre Mahomet să mergem, doar el ne ocroteşte!
Lâng-acest trup în sânge primejdia pândeşte.
Urmează-mă.

SÉIDE

Ah, nu pot! Palmira, simt că mor!

PALMIRA

Sub ochii-mi te sfâşie ce chin îngrozitor?

SÉIDE

(plângând)

Ah, de-l vedeai, Palmira, Înduioşat de faţa
De ucigaş a celui ce ridicându-i viaţa
Mai răsucea în pieptu-i pumnalul blestemat!
Fugeam. Ai crede oare că glasu-i, tremurat,
Ca să mă cheme iarăşi l-a-nsufleţit deodată?
El îşi trăgea pumnalul din rana-nsângerată,
Séide, zicând În şoaptă, nefericit Séide!
Acest bătrân pe care venit-am să-l ucid
Sta intr-un lac de sânge privindu-mă duios!
Şi ochii lui, şi glasul, şi fierul nemilos
Îmi urmăresc şi-acuma privirile-ngrozite.
Vai, ce-am făcut!

PALMIRA

S-aude un pas pe nesimţite.
De viaţa ta mi-e teamă şi tremur pentru tine.
În numele iubirii, Séide, fugi până vine!

SÉIDE

Ah, lasă-mă! Iubirea ta tristă de ce oare
M-a osândit la jertfa aceasta-ngrozitoare?
Nu, fără tine, fără porunca ce mi-ai dat
Nici Domnului din ceruri eu nu m-aş fi plecat.

PALMIRA

Cu ce dojană cruntă cutezi să mă dobori?
Mai mult ca tine sufăr, mă scutură fiori...
Iubitul meu, ai milă, mă vezi Înfricoşată!

SÉIDE

Palmira! Ce fiinţă În ochii mei s-arată?

(Zopire se iveşte, sprijinindu-se de altar,

după ce s-a ridicat în spatele altarului unde a primit lovitura.)

PALMIRA

E el, nefericitul, luptând cu moartea greu.

Spre noi el se târăşte şi sângeră mereu.

SÉDE

Ce văd? Tu mergi spre dânsul?

PALMIRA

Mă macină căinţa,

Mă las În voia milei ce-mi sfâşie fiinţa,

Mi-a copleşit simţirea şi nu-i pot sta-mpotrivă.

ZOPIRE

(apropiindu-se sprijinit de Palmira)

Călăuzeşte-mi paşii slăbiţi! Fii milostivă!

(Se aşază.)

Nerecunoscătorul! Séide, tu m-ai răpus!

Plângi copleşit de milă când furia s-a dus!

SCENA V

Zopire, Séide, Palmira, Phanor

PHANOR

O, zeii Ce mi s-arată-naintea ochilor!

ZOPIRE

De-ar fi Hercide aicea! Eşti tu oare Phanor?

Priveşte-mi ucigaşul!

PHANOR

O, taină-ntunecată!

Tu, ucigaş nemernic, cunoaşte pe-al tău tată!

SÉIDE

Cum? Cine?

PALMIRA

El?

SÉIDE

Mi-e tată?

ZOPIRE

O, zei!

PHANOR

Hercide pe moarte,
Simţind clipa din urmă că nu mai e departe,
Zărindu-mă Îmi strigă, c-o ultimă zvâcnire:
„De mai e vreme-opreşte o grea nelegiuire,
Fugi, lui Séide îi smulge pumnalul ucigaş!
Al tainelor cumplite nefericit părtaş,
Chiar Mahomet cu mâna-i mi-a rupt al vieţii fir,
Aleargă, te grăbeşte, vesteşte-l pe Zopire
Că fiu Séide îi este şi-i al Palmirei frate.”

SÉIDE

Tu!

PALMIRA

Frate al meu!

ZOPIRE

Copiii! O, zei, mi-aţi dat dreptate!
O, fire milostivă! Ei sunt copiii mei!
Nu m-aţi minţit voi, zeii, vorbindu-mi pentru ei!
Mi-aţi luminat, voi, mintea. Iar tu, Séide, copile,
Ţi-a dat poruncă – cine? – să curmi a mele zile?

SÉIDE

(aruncându-se la picioarele lui Zopire)

Chemarea datoriei şi-a seminţiei mele,
Apoi recunoştinţa, credinţa, toate-acele
La care omenirea se-nchină-adânc, smerită,
M-au îmboldit la fapta cea mai nelegiuită.
Pumnalul ăsta dă-mi-l în mâna-mi ticăloasă!

PALMIRA

(În genunchi, oprind braţul lui Séide)

Ah, tată, ah, stăpâne, cu lama lui tăioasă
Tu pieptul mi-l străpunge cu fieru-nsângerat!
La mişeleasca faptă doar eu l-am îndemnat.
Iubirea blestemată ce-i împotriva firii,
Incestul, era preţul sortit nelegiuirii.

SÉIDE

Nici cerul n-are-osândă cum drept ni se cuvine.
Loveşte-ţi ucigaşii!

ZOPIRE

(îmbrăţişându-i)

Copii, veniţi la mine!
S-amestece vru cerul şi să-mi trimită mie
De-a valma grozăvia şi marea bucurie.
Oricum mi-e soarta, fie ea binecuvintată!
Eu mor, dar voi trăi-veţi! Mi-e inima-mpăcată!
O, voi, pe care astăzi, murind, v-am regăsit,
Séide şi tu Palmira, pe numele sfinţit
Al firii, pe-al meu sânge, pe voi, pe moartea mea
Juraţi-mi răzbunare! Pe voi vă răzbunaţi!
Mă răzbunaţi pe mine, dar viaţa v-o cruţaţi!
Apropiat e ceasul când, fiule, războiul
Va-ncepe iar şi iarăşi ne vom găsi în toiul
Încăierării. Însă de-atâta chin şi silă
Chiar zeii mei din ceruri au fost cuprinşi de milă.
Şi braţul tău năprasnic n-a săvârşit omorul
Decât pe jumătate. În zori de zi, poporul,
Chemat de al meu sânge aici, răzbunător,
Va şti să pedepsească cumplit pe trădător!
Să aşteptăm deci clipa!

SÉIDE

Fug, nu mai zăbovesc,
Alerg să spintec monstrul şi moartea să-mi grăbesc!
Să-mi dau pedeapsă dreaptă, iar ţie, răzbunare!

SCENA VI

Zopire, Séide, Palmira, Omar, alaiul

OMAR

Séide să fie-ndată legat şi pus în fiare!
Toţi pe Zopire grijiţi-l! Căci Mahomet venit e
Numai ca să răzbune credinţe pingărite!

ZOPIRE

O, zei! Ce fărădelege! Adevărat să fie?

SÉIDE

El, Mahomet, cutează a-mi da pedeapsă, mie?

PALMIRA

Ei, cum? După omorul ce-ai poruncit, viclean,
Cutezi a da pedeapsă, tu, crâncenul tiran?

OMAR

N-a fost nicio poruncă.

SÉIDE

E dreaptă-aşa răsplată
Credinţei ce se lasă prea lesne Înşelată.

OMAR

Ostaşi, urmaţi porunca !

PALMIRA

Nu! Staţi!

(Către Omar.)

Curtean perfid!

OMAR

Tu, doamnă, te supune de-ţi este drag Séide!
Profetul te-ocroteşte şi furia lui dreaptă,
Trăsnind în cale-i totul, te cruţă. El te-aşteaptă.
Urmează-mă deci, doamnă, pân' la slăvitul rege.

PALMIRA

Trimite-mi, Doamne, moartea de chin să mă dezlege!

(Palmira şi Séide sunt scoşi afară.)

ZOPIRE (lui Phanor)

Mi i-au luat, o, ceruri! O, tată oropsit!
De mii de ori pumnalul fu mai puţin cumplit!

PHANOR

Mijeşte ziua. Iată, mulţime din popor,
Cu armele în mână îţi vine-n ajutor.
Supuşii tăi spre tine dârz calea şi-o deschid.

ZOPIRE

Cum? auzit-am bine? E fiul meu, Séide?

PHANOR

Nu te-ndoi de asta.

ZOPIRE

Vai! înţeleaptă fire,
Cum poţi tu să-ngădui aşa nelegiuire?
Hai, paşii mi-i ajută! Eu mor. Puternici zei,
De-atâta barbarie scăpaţi-i pe ai mei,
Pe amândoi copiii pe care îi iubesc
Şi care a mea viaţă năprasnic mi-o răpesc!

ACTUL AL CINCILEA

SCENA I

Mahomet, Omar, în fund alaiul lor

OMAR

Zopire este pe moarte. Mulţimea năucită
Din ţărnă îşi ridică iar fruntea îndârjită.
Cu-ai tăi profeţi de-a valma eu nu-ncetez să-nşir
Blesteme pentru cel ce-ucise pe Zopire.
Aici vestim norodul de furii-ntărâtat
Că pentru tine-i braţul de Domnul înarmat,
Iar dincolo, cu geamăt, vorbim de răzbunare
Şi lăudăm dreptatea şi marea-ţi îndurare;
Ne-ascultă pretutindeni, se pleacă l-al tău nume,
Iar ceata răzvrătită, câţiva încurcă-lume
Nu sunt decât un vuiet de mânioase valuri
Ce pier în vijelie izbindu-se de maluri,
Când liniştea domneşte în cer, gonind furtuna.

MAHOMET

Să tacă-aceste valuri vreau, pentu totdeauna!
Ai poruncit tu oare ca oştile-mi viteze
Să vină mai aproape de-aceste metereze?

OMAR

Mărşăluit-au noaptea întreagă spre cetate;
Osman le-aduse-ncoace pe drumuri neumblate.

MAHOMET

Pe oameni trebuie să-i ţii cu bici întruna
Sau să le-nşeli credinţa, momindu-i cu minciuna.
Seide nici azi nu ştie că-n oarba lui mânie
Şi-a spintecat chiar tatăl cu-atâta mişelie?

OMAR

Cine-ar putea să-i spună? O veşnică uitare
Peste Hercide s-aşterne şi pe-a lui taină mare.
Seide o să-l urmeze căci moartea i-a-nceput

Unealta răzbunării nu mai e de temut.
„Tu ştii că-i curge-n sânge, cu mâna lui turnată,
Otrava care-n cupă i-a fost amestecată.
Asupra lui pedeapsa căde-a-nainte chiar
De a-şi ucide tatăl, târându-l la altar.
Pe când vâra pumnalul În pieptul unui tată,
El şi purta în vine chiar moartea-i ne-ndurată.
În temniţă-şi aşteaptă sfârşitul, plin de groază.
Am pus-o pe Palmira sub cea mai aspră pază;
Ea ale tale ţeluri, le va sluji de-aproape
Şi ţi se va supune vrând pe Séide să-l scape.
I-am picurat nădejdea-n iertarea lui Séide! Tăceri sfioase gura ei încă i-o închid
Să te slăvească veşnic e inima-i menită
Nici a crâcni în taină n-ar cuteza, smerită.
Legiuitor şi rege, profet al ţării tale
Îţi va-mplini Palmira a vieţii dulce ’cale.
În faţa ta i-adusă cu suflet tremurând.

MAHOMET

Adună-mi căpitanii şi-ntoarce-te zburând!

SCENA II

Mahomet, Palmira, cu alaiul rânduit)

PALMIRA

Ah, unde sunt, o, ceruri!

MAHOMET

Fii mai puţin uimită!
Acestui neam şi ţie vi-e soarta cântărită.
Iar marea întâmplare ce vâră groaza-n tine
O taină e, Palmira, doar Intre cer şi mine.
În fiarele robiei n-ai să mai fii vreodată.
Eşti liberă aicea, ferice, răzbunată.
Tu pe Seide nu-l plânge şi lasă-n mâna mea
A oamenilor soartă, s-o cumpănească ea.
De-a ta te Îngrijeşte!

Şi dacă Îmi eşti dragă
Şi Mahomet voit-a pe tine să te-aleagă,
Asupra ta lăsându-şi privirea de părinte,
O soartă mai Înaltă, mai mândră – ia aminte!
- Te-aşteaptă poate, dacă asculţi a mea povaţă:
La culmile măririi râvneşte îndrăzneaţă!
Séide şi ceilalţi oameni să-ţi ias-acum din minte,
Să uiţi de ale tale trecute simţăminte,
Privind acele piscuri semeţe către care
Nici gândul tău vreodată n-ar fi-ndrăznit să zboare.
Din inimă răspunde la marea-mi bunătate.
Iar legi când voi da lumii, supune-te În toate!
PALMIRA
Ce-aud? Ce legi! o, ceruri! Şi ce mărinimie!
De cel mânjit de sânge mă lepăd pe vecie!
înşelător şi gâde care-ai făcut să piară
Pe toţi ai mei, această din urmă grea ocară
Lipsea durerii mele, lipsea turbării tale.
Ah, iată deci profetul primit cu osanale,
Profetul sfânt şi zeul pe care l-am slăvit
Şi regele pe care, supusă, l-am slujit!
Prin uneltiri ascunse, cu vorba ta vicleană,
Din două inimi bilnde şi fără de prihană
Tu ai făcut, nemernic, doi ucigaşi de tată!
Ademenind plăpânda-mi juneţe-ngenuncheată
Ţinteşti, mânjit de sânge, să ai a mea iubire,
Dar nu ţii Încă prada, râvnita cucerire.
Minciuna-i sfâşiată şi coace răfuiala:
Auzi această larmă? auzi vuind răscoala?
Te urmăreşte tata din umbra grea a morţii;
Norodul se ridică. L-auzi, În faţa porţii,
Venind cu arma-n mână să m-apere pe mine?
Cu braţul său va smulge din ghearele haine
Ale turbării tale pe o neprihănită,
Şi mâna mea, dea Domnul, să sfâşie, cumplită,
Afurisita-ţi coastă, şi-n sângele-alor tăi,

Morţi sub a mea privire, să-not şi să mă-mbăi,
Iar Asia, Medina şi Mecca, în mânie,
Să pedepseasc-atâta vicleană silnicie;
Şi lumea pustiită, de tine Înşelată,
Roşind în lanţ să-l frângă, să fie răzbunată!
Credinţa ce minciunii i-a dat înscăunare
Stârnească scârba lumii prin veacuri viitoare,
Iar iadul ce-l arată răcnirea-ţi arţăgoasă
Celui ce se-ndoieşte de legea-ţi ticăloasă,
Un iad ce-aicea este, lăcaş de chin şi moarte,
Gătit e pentru tine, de el doar să ai parte!
Aceste simţăminte pe drept ţi se cuvin,
Urări şi jurăminte pe care ţi le-nchin.

MAHOMET

C-am fost trădat văd bine, dar orice-ar fi să fie
Şi, -oricine-ai fi, te pleacă la falnica-mi domnie!
În inima mea, află...

SCENA III

Mahomet, Palmira, Omar, Ali, alaiul

OMAR

Se ştie tot, stăpâne.
Hercide pe patul morţii a mai putut să-ngâne,
Dezvăluindu-şi taina. Poporul s-a Irezit,
A scos pe cei din teinniţi, la arme a pornit.
Răscoala clocoteşte şi o smintita gloată
Urlând străbate-oraşul În larmă dezmăţată,
Cu leşul plin de sânge al şeicului lor.
Seide se află-n frunte; cu glas tânguitor
El întărâtă gloata chemând-o să răzbune
Ast trup scăldat În sânge şi-n juru-i vrea s-adune
Pe toţi la luptă dârză cu crâncenul vrăjmaş.
Seide jeleşte-ntruna, strigând: „Sunt ucigaş!”
Durerea-l ţine-n viaţă şi patima îl mână;
Pe mintea-i răzbunarea e singura stăpână.
La dumnezeul cărui te rogi scrâşnesc cu ură;
Urâţi sunt şi profeţii, iar legea ta o-njură.

Chiar cei ce-urmau la noapte În Mecca-nfricoşată
Să ne deschidă poarta, să intre oastea toată,
Sunt beţi de-obştească ură, purtându-ţi cruntă pică,
Şi deznădăjduitele braţe îşi ridică
Asupra ta, cu strigăt răzbunător de moarte.

PALMIRA

O, Doamne, nimiceşte-l şi-ajută mai departe
Pe cei fără de vină. Loveşte-l nemilos!

MAHOMET

(către Omar)

De ce ţi-e teamă? Spune!

OMAR

Prieten credincios,
Cu alţii laolaltă şi neavând nici unii
Vreo teamă să dea lupta, ţinându-i piept furtunii,
Dar prea slabi ca să-nfrunte năprasnica viitoare,
Vin toţi cu ne-nfricare să-ţi moară la picioare.

MAHOMET

Eu singur am să-i apăr. Veniţi în jurul meu
Şi veţi afla ce rege vă dete Dumnezeu!

SCENA IV

Mahomet, Omar, alaiul lor de o parte;
Séide şi poporul de cealaltă parte.
La mijloc Palmira

SÉIDE

(cu un pumnal în mână, dar de pe-acum sleit de urmările otrăvii)

Norod, răzbună-mi tatăl!
Doboară trădătorul!

MAHOMET

Norod născut s-asculte, urmează-ţi domnitorul!

SÉIDE

Nu-l ascultaţi pe monstrul Urmaţi-mă!
O, zei, Ce nor de ceaţă deasă căzu pe ochii mei!

(Face câţiva paşi, se clatină.)

Îl voi izbi...
O, ceruri... mă sting...

MAHOMET

E-a mea izbânda!

PALMIRA

(alergând către Séide)

Ah, frate, hărăzită îţi fuse doar osânda
Să verşi numai un sânge, al bietului tău tată?

SÉIDE

Mă duc spre el... ah, nu pot...
Ce zeu vru să m-abată?

(Cade în braţele alor săi.)

MAHOMET

Aşa tot Îndrăzneţul să-mi tremure în faţă!
Mânaţi de patimi oarbe, voi, liotă semeaţă,
Zbierind răzbunătoare, voi minţi necredincioase
Care-ndrăzniţi asupră-mi blesteme ticăloase,
Ast braţ, temut de-o lume, priviţi-l cu sfială,
E-un braţ ce poate singur a voastră Îndoială
S-o pedepsească. Domnul mi-a-ncredinţat doar mie
Cuvântul său cel tainic, năprasnica-i mânie;
De-aş vrea o răzbunare, o am la îndemână,
Nenorociţi ce sunteţi! Pe toţi vă fac ţărână!
Cunoaşteţi-vă legea şi pe profet, mai bine,
Iar Domnul fie jude Intre Seide şi mine!
Dintre noi doi, Îndată, cel vinovat să moară!

PALMIRA

Ei, cum! Iubite frate, o sângeroasă fiară
Să aibă-atâta vrajă, vorbind ca un stăpân!
Ei tremură-auzindu-l şi-ncremeniţi rămân
Când el le porunceşte, crunt zeu răzbunător!
Şi tu, Séide! Cum tremuri pătruns de un fior!

SÉIDE

(cade în braţele celor din jur)

Pe fratele tău cerul îl pedepseşte greu;
Nemernică mi-e fapta, deşi n-am vrut-o eu!

În inimă zadarnic virtuţile veghează.
Tu, ucigaşă fiară, să tremuri prins de groază,
Când Domnul pedepseşte greşiţii noştri paşi!
Tu vezi-l cu ce trăsnet izbeşte-n ucigaşi
Cutremură-te! Braţu-i încearcă să doboare
Şi pe-ale sale jertfe slujind neştiutoare.
Pe ea, fereşte-o, Doamne, de moartea ce pândeşte!

PALMIRA

Vai, nu! Popor, nu este vreun zeu ce-l prigoneşte.
Nu, negreşit otrava...

MAHOMET

(întrerupând-o şi vorbind poporului)

Făpturi necredincioase,
Să mai urziţi asupră-mi cu gânduri ticăloase!
Cereasca răzbunare v-a lămurit de-ajuns:
La glasul meu şi firea şi moartea au răspuns!
Vrând moartea să m-ajute s-a şi supus chemării
Punând pe fruntea-i pală pecetea răzbunării.
Vă stă În faţă moartea şi-i gata să vă-nghită!
Aşa vor şti vrăjmaşii mânia mea cumplită.
Aşa voi da pedeapsă pentru greşeli smintite,
Şi răzvrătiri ascunse, şi gânduri doar mâjite.
Iar dacă ziua asta, cu-al zorilor şuvoi,
Şi pentru voi luceşte, dacă trăiţi şi voi,
Nerecunoscătorii, cintaţi-i toţi osana
Părintelui, acelui ce v-a făcut pomana,
Şi alergaţi la templu să-ini potoliţi mânia!

(Poporul se retrage.)

PALMIRA

(venindu-şi în fire)

Opriţi! Acest sălbatic şi-a împlinit urgia
Dând fratelui meu moartea-n vicleană otrăvire.
Astfel, cumplită fiară, prin grea nelegiuire,
Te-ai pus în răul cu zeii, tu cel hârşit în rele!
Tu, ucigaş nemernic al seminţiei mele,
Cu mâna ta îmi smulge şi cea din urmă rază!

O, tristă-ntruchipare de dragoste şi groază,
O, frate, vin cu tine...

(Se aruncă în pumnalul fratelui ei.)

MAHOMET

Săriţi! Opriţi-o!

PALMIRA

Mor!
N-am să-ţi mai văd obrazul mirşav amăgitor!
Mor cu nădejdea-n zeul ce ţine cu dreptate
Un viitor şi pentru făpturi nevinovate.
Domneşte! Lumea este pentru tirani menită!

MAHOMET

Ah, moartea mi-a răpit-o... Tu, jertfa mea iubită!
Mi-a fost răsplata smulsă a fărdelegii mele!
Al vieţii sale duşman, biruitor în rele,
Eu, cel atotputernic, eu sunt cel pedepsit!
mai este deci căinţă! Dreptatea a venit!
Nelegiuirea-n suflet mi-a pus deci crâncen chin!
Prin lume-adus-am, Doamne, năpastă şi suspin,
Slujindu-te pe tine cu moarte şi măceluri,
I-ai fost a mea unealtă la nemiloase ţeluri!
Tu, cel târât de mine-n ocară şi blestem,
Tu, cel de care şi-astăzi înfricoşat mă tem,
Acum îmi simt osânda când lumea mă slăveşte
Şi-n van înfrunt mânia ce crâncen mă izbeşte.
Cu scornituri viclene am înşelat pe-oricine
Şi-acum încerc zădarnic să mă înşel pe mine.
Năpăstuite-odrasle, şi tu ce le-ai fost tată,
Jertfiţi turbării mele, vă răzbunaţi odată,
Şi răzbunaţi pământul, şi cerul pângărit!
Voi, smulgeţi-mi lumina acestui trai mânjit,
Şi inima mi-o smulgeţi, o inimă vicleană,
Făcută să urască, arzând ascuns, duşmană!
Iar Tu, stăpân din ceruri, inăbuşă-amintirea,
Ruşinea să n-o afle, uimită, omenirea;
Ascunde-mi slăbiciunea şi slava mi-o păstrează,

Să cârmuiesc pământul, ca Dumnezeu, cu groază.
Domnia mea sfârşeşte când lumea mai isteaţă
În mine vede omul cu-adevărata-i faţă!